МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра менеджменту та економічної безпеки

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОСТІ

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
2 курсу денної форми навчання
МІРЕКА Даниїла Романовича

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент
ШЕВЧЕНКО Наталія Володимирівна

Рецензент
кандидат економічних наук, доцент
ПУШАК Галина Іванівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
„____” _____2025 р., протокол № __
завідувач кафедри менеджменту та економічної безпеки,
Копитко М.І.
_____
(підпис) (ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

Львів 2025

АНОТАЦІЯ

МІРЕК Д.Р. Управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку як фактор забезпечення його стабільності. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних аспектів та надання практичних рекомендацій щодо управління кредитно-інвестиційним операціями банків. Розглянуто теоретичні особливості управління інвестиційними та кредитними операціями банків в сучасних умовах. Здійснено аналіз банківського сектору та кредитно-інвестиційних операцій, що здійснюють банківські установи в Україні. Запропоновано напрями покращення системи здійснення інвестиційних та кредитних операцій банків в сучасних умовах розвитку банківського ринку.

Ключові слова: банківська установа, кредити, кредитна діяльність, інвестиції, інвестиційна діяльність, цінні папери, фізичні особи, підприємства, корпорації, відсоткова ставка.

ANNOTATION

MIREK D.R. Management of a bank's credit and investment activities as a factor in ensuring its stability. – Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 “Finance, Banking, Insurance, and Stock Market.” – Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2025.

The thesis is devoted to the study of theoretical aspects and the provision of practical recommendations for managing banks' credit and investment operations. The theoretical features of managing banks' investment and credit operations in modern conditions are considered. An analysis of the banking sector and credit and investment operations carried out by banking institutions in Ukraine is performed. Directions for improving the system of investment and credit operations of banks in the current conditions of the banking market development are proposed.

Keywords: banking institution, loans, credit activity, investments, investment activity, securities, individuals, enterprises, corporations, interest rate.

ЗМІСТ

ВСТУП……4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОСТІ……..…..…7

1.1. Сутність, класифікаційні ознаки і функції кредитної діяльності банку…7

1.2. Основні засади та принципи забезпечення інвестиційної діяльності банку……..……13

1.3. Фактори, що впливають на ефективність реалізації кредитно-інвестиційної діяльності банку……..……..19

Висновки до розділу 1……..24

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ……..…….26

2.1. Аналіз динаміки та стану кредитного портфеля банків……..…….26

2.2. Оцінка тенденцій та ефективності інвестиційної діяльності банків…...35

Висновки до розділу 2…….…….42

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОСТІ…….……44

3.1. Шляхи підвищення ефективності формування та управління інвестиційним портфелем банку……..……44

3.2. Інструменти та підходи до вдосконалення процесу управління кредитними операціями……..….52

Висновки до розділу 2…….……..59

ВИСНОВКИ……..……61

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..64

ДОДАТКИ……..……..69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку банківської системи України характеризується посиленням конкуренції, нестабільністю фінансових ринків та впливом зовнішньоекономічних і політичних чинників. У таких умовах особливого значення набуває ефективне управління кредитно-інвестиційною діяльністю банків, яке є основою їх стабільності, прибутковості та здатності забезпечувати потреби реального сектору економіки у фінансових ресурсах. Кредитування та інвестування виступають ключовими напрямами діяльності банків, від стану яких залежить рівень ділової активності підприємств, розвиток інновацій та загальний економічний потенціал держави.

Проблематика удосконалення управління кредитно-інвестиційними процесами є актуальною через необхідність забезпечення балансу між дохідністю банківських операцій і мінімізацією ризиків. Ефективність цих процесів безпосередньо впливає на фінансову стійкість банків, їхню ліквідність і здатність підтримувати довіру вкладників. У сучасних умовах воєнного стану та економічних обмежень банки змушені переглядати свої підходи до управління кредитними портфелями, структури інвестицій і способів диверсифікації ризиків.

Питання підвищення ефективності управління кредитно-інвестиційною діяльністю досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О. Васюренко, С. Мочерний, І. Балабанов, В. Корнєєв, І. Лютий, Т. Майорова, О. Дзюблюк, С. Науменкова, Л. Примостка, Л. Кльоба та інші. У процесі написання роботи використано аналітичні матеріали та статистичні дані Національного банку України, Міністерства фінансів, профільні наукові публікації, а також актуальну нормативно-правову базу. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, питання формування ефективного механізму управління кредитно-інвестиційною діяльністю

банків потребує подальшого наукового опрацювання з урахуванням сучасних економічних реалій.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку як фактор забезпечення його стабільності.

Для досягнення поставленої у кваліфікаційній роботі мети визначено вирішення наступних **завдань:**

- дослідити сутність, класифікаційні ознаки та функції кредитної діяльності банку;
- визначити основні засади та принципи забезпечення інвестиційної діяльності банку;
- розглянути фактори, що впливають на ефективність реалізації кредитно-інвестиційної діяльності банку;
- проаналізувати динаміку та стану кредитного портфеля банків;
- здійснити оцінку тенденцій та ефективності інвестиційної діяльності банків;
- визначити шляхи підвищення ефективності формування та управління інвестиційним портфелем банку;
- дослідити інструменти та підходи до вдосконалення процесу управління кредитними операціями.

Об’єктом дослідження є інвестиційні та кредитні операції, портфелі вітчизняних банків.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи управління кредитно-інвестиційною діяльністю, напрями її покращення в сучасних умовах функціонування банківської системи.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано комплекс взаємопов’язаних методів наукового пізнання. Загальний підхід до визначення структури та логіки роботи базується на системному методі та аналітичному підході, що дозволило розглянути об’єкт дослідження як цілісну систему. Метод моделювання використано для розроблення

узагальненої схеми формування та вдосконалення механізму управління кредитно-інвестиційною діяльністю банків. Для обґрунтування понятійного апарату, узагальнення теоретичних положень і формулювання висновків застосовано методи наукового абстрагування, аналізу та синтезу. Для порівняння динаміки показників та ідентифікації тенденцій розвитку використано метод порівняння, а для візуалізації результатів — графічний і табличний методи.

Інформаційну основу дослідження кваліфікаційної роботи становлять наукові публікації українських і зарубіжних учених-економістів, матеріали періодичних видань, офіційні звіти Національного банку України, статистичні дані Міністерства фінансів, результати науково-практичних конференцій, а також достовірні електронні ресурси мережі Інтернет, що містять актуальну інформацію з тематики дослідження.

Інформація про практичне значення роботи, апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження кваліфікаційної роботи розглядалися під час проведення Всеукраїнській науково-практичної конференції «Національна економіка в умовах війни: безпека та розвиток» 14 листопада 2025 року.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (48 найменувань на 5 сторінках), 2 додатки, розміщених на 2 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінку, який містять 14 таблиць і 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОСТІ

1.1. Сутність, класифікаційні ознаки та функції кредитної діяльності банку

Кредитні операції банків є ключовим інструментом забезпечення сталого розвитку фінансової системи та економіки загалом. Вони відіграють провідну роль у перерозподілі грошових ресурсів між суб'єктами господарювання, стимулюючи інвестиційну активність, підтримуючи споживчий попит і розвиток підприємництва. У сучасних умовах воєнного стану, економічної нестабільності та відновлення національного господарства кредитування стає не лише фінансовим, а й стратегічним інструментом державної політики. Саме через ефективне управління кредитними операціями банки можуть сприяти підвищенню ліквідності, забезпеченню платоспроможності клієнтів і зміцненню довіри до банківської системи.

Сутність кредитних операцій полягає у наданні тимчасово вільних коштів на умовах повернення, строковості та платності, що забезпечує банкам отримання доходу у вигляді процентів і формує основу їхньої прибутковості. Особливості сучасного етапу розвитку кредитних відносин визначаються цифровізацією фінансових процесів, появою нових форм кредитування (онлайн-кредити, фінтех-платформи, P2P-позики), посиленням ризиків неплатоспроможності позичальників та зростанням ролі регуляторного контролю. Тому для банків актуальним є впровадження систем управління кредитними ризиками, застосування скорингових моделей, використання смарт-технологій у процесі кредитного аналізу та вдосконалення кредитної політики з урахуванням потреб ринку і державних пріоритетів економічного відновлення.

У сучасній літературі існує значна кількість визначень поняття «кредитна операція», яка визначає напрями діяльності банку на ринку кредитування. На думку Г. Спяк та Т. Фаріон кредитні операції - це відношення між кредитором і дебітором (позичальником) із приводу наданих (одержання) у тимчасове користування коштів, їхнього повернення й оплати. При цьому мається на увазі саме утримання дій учасників відношення, насамперед банківських робітників [41].

За визначенням О. Кореневої, Н. Слав'янської, Н. Савченко та О. Карпенко, кредитні операції охоплюють комплекс активних дій банку, що включають надання клієнтам залучених ресурсів у тимчасове користування у формі позик, кредитів, факторингових чи лізингових операцій, а також прийняття зобов'язань щодо можливого надання таких коштів у майбутньому. Вони також включають продовження строків погашення боргів і інші фінансові дії, пов'язані з управлінням заборгованістю [25].

Л. Кіндрацька визначає кредитну операцію банку як активну операцію, що передбачає надання коштів у тимчасове користування або прийняття зобов'язань про їх надання за умов, визначених кредитною угодою [24].

Л. Воробець підкреслює, що термін «кредитна операція» може тлумачитися у широкому й вузькому значенні: у широкому — як будь-яка активна операція банку, у вузькому — як безпосереднє надання кредиту позичальнику на договірних засадах, що супроводжується відповідними банківськими записами [7].

Н. Литвин розглядає кредит (або кредитні операції) як вид активних банківських дій, що пов'язані з наданням коштів у тимчасове користування або зобов'язанням надати їх за певних умов, а також з операціями гарантій, поручительств, факторингу, лізингу, врахування векселів і операцій репо, тобто з усіма видами дій, пов'язаних із тимчасовим переданням коштів та отриманням відсоткового доходу [26].

І. Грабар визначає кредитні операції як активні дії банку з розміщення залучених ресурсів шляхом їх надання у тимчасове користування (у формі

кредиту, депозиту, операцій репо) або прийняття зобов'язань щодо надання таких коштів, а також із наданням гарантій, поручительств і фінансових інструментів, які передбачають грошові виплати [8].

А.І. Сирота трактує кредитні операції (або кредитні правочини) як особливу групу банківських угод, у процесі яких виникають кредитні відносини, пов'язані з розміщенням або залученням фінансових ресурсів, придбанням прав вимоги боргу, а також з наданням гарантій чи поручительств, де банк може виступати як кредитор або як боржник [41].

Роль банківських операцій у діяльності банківських установ проявляється через їхні функції:

- формування ресурсної бази банку шляхом залучення коштів юридичних і фізичних осіб;
- розміщення залучених ресурсів у дохідні активи (кредитування, інвестування, факторинг, лізинг тощо);
- забезпечення ліквідності та платоспроможності банку;
- організація та здійснення розрахунково-касового обслуговування клієнтів;
- проведення валютних, депозитних, операцій з цінними паперами та інших фінансових інструментів;
- управління банківськими ризиками для забезпечення стабільності діяльності;
- отримання прибутку та забезпечення фінансової стійкості банку;
- надання гарантій, поручительств, акредитивів та інших послуг клієнтам;
- виконання посередницької функції у перерозподілі фінансових ресурсів між суб'єктами економіки;
- забезпечення контролю за цільовим використанням наданих кредитів і виконанням фінансових зобов'язань клієнтів [3; 22; 47].

Сьогодні банківські установи виконують значну кількість банківських операцій як фізичним, так і юридичним особам, а їх класифікація подана в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація кредитних операцій банків [3; 22; 27]

Критерій класифікації	**Види кредитних операцій**	**Характеристика**
За економічним змістом	1. Активні 2. Пасивні	Активні – надання кредитів позичальникам; пасивні – отримання міжбанківських кредитів, рефінансування від НБУ.
За терміном користування кредитом	1. Короткострокові (до 1 року) 2. Середньострокові (1–3 роки) 3. Довгострокові (понад 3 роки)	Визначаються тривалістю періоду використання позикових коштів.
За призначенням (цільовим використанням)	1. Оборотні кредити 2. Інвестиційні кредити 3. Споживчі кредити	Використовуються для поповнення обігових коштів, фінансування інвестицій або задоволення споживчих потреб.
За способом забезпечення	1. Забезпечені (застава, гарантія, поручительство, страхування) 2. Незабезпечені (бланкові)	Залежить від наявності гарантій повернення кредиту.
За методом надання	1. Разові кредити 2. Кредитні лінії 3. Овердрафти 4. Консорціумні кредити	Визначають порядок надання і використання кредитних ресурсів.
За формою надання	1. Грошові кредити 2. Комерційні (товарні) кредити	Розрізняються за формою передання вартості: у грошовій чи товарній формі.
За категорією позичальника	1. Підприємствам 2. Населенню 3. Банкам 4. Державним органам	Визначається типом клієнта, який отримує кредит.
За валютою кредиту	1. У національній валюті 2. В іноземній валюті	Залежить від валюти, у якій видано кредит.
За ступенем ризику	1. Стандартні 2. Під контролем 3. Субстандартні 4. Сумнівні 5. Безнадійні	Класифікація використовується для оцінки кредитного ризику та формування резервів.
За способом погашення	1. Одноразове погашення 2. Поступове (згідно графіка платежів) 3. Дострокове погашення	Характеризує порядок повернення кредиту позичальником.

До ключових завдань кредитної діяльності банків належить забезпечення максимально повного задоволення фінансових потреб клієнтів як у короткостроковому, так і в довгостроковому вимірі. Важливою складовою є формування політики залучення ресурсів за найнижчою можливою вартістю, що дозволяє підвищувати конкурентоспроможність банківських послуг на ринку. Значну увагу банки приділяють розробленню та впровадженню нових, більш інноваційних і привабливих форм кредитування, а також створенню якісних, надійних і безпечних кредитних продуктів, орієнтованих на різні категорії позичальників [18].

Завдання банківської кредитної діяльності полягають у:

- максимальне задоволення потреб позичальників у короткостроковому та довгостроковому періодах;
- формування ефективної політики залучення дешевших фінансових ресурсів на ринку банківських послуг;
- розроблення та впровадження інноваційних і конкурентоспроможних кредитних продуктів та інструментів;
- забезпечення високої якості, надійності та безпеки кредитних послуг для різних категорій клієнтів;
- сприяння активізації інвестиційних і ділових процесів через розширення доступу до кредитних ресурсів;
- підтримка стабільності та розвитку банківського сектору шляхом ефективного управління кредитною активністю;
- створення умов для сталого економічного зростання через забезпечення руху фінансових ресурсів між суб’єктами економіки [2;23].

Кредитна активність банку є однією з базових умов ефективного функціонування ринкової економіки, оскільки вона забезпечує рух фінансових ресурсів між підприємствами, державними структурами, домогосподарствами й міжнародними інституціями. Розвинена система кредитування сприяє активізації інвестиційних процесів, підтримці

підприємницької діяльності, розширенню фінансових можливостей суб'єктів господарювання та зміцненню банківського сектору. Крім того, стабільна кредитна діяльність стимулює економічне зростання, підвищує стійкість фінансової системи й забезпечує умови для реалізації державних програм відновлення та розвитку економіки.

Відповідно до чинного законодавства банки надають такі кредитні операції, такі як:

- позичкові операції (для юридичних і фізичних національної та іноземної валюті осіб у розрізі національної та іноземної валюти);
- операції кредитного характеру (факторингові, операції РЕПО, облік векселів, фінансовий лізинг);
- послуги кредитного характеру (видача гарантій та поручительства, відкриття кредитних ліній, підтвердження акредитивів, авалювання векселів, інші) [34; 36].

До системи управління кредитною діяльністю банку входить широкий спектр учасників і елементів, серед яких провідну роль відіграють різні кредитори, підрозділи банку, а також зовнішні фінансові інституції. У межах цієї системи визначаються обсяги майбутнього кредитування, формулюються цілі та пріоритети надання позикових коштів, встановлюються вимоги до умов кредитних продуктів. Важливою складовою є аналіз ринкової ситуації, формування кредитної політики та регламентація процедур, що забезпечують комплексний підхід до організації кредитного процесу.

Ключовим елементом управління виступає оцінювання кредитоспроможності позичальників, що дає змогу мінімізувати ризики неповернення та забезпечити стабільність діяльності банку. У цьому процесі застосовуються методи фінансового аналізу, скорингові моделі, аналіз ділової репутації, а також механізми контролю за цільовим використанням кредитних ресурсів. На основі отриманих даних ухвалюються рішення щодо доцільності надання кредиту, визначаються його параметри – сума, строк,

процентна ставка, забезпечення та графік погашення. Такий підхід сприяє ефективному управлінню кредитним портфелем та підвищенню фінансової стійкості банківської установи.

1.2. Основні засади та принципи забезпечення інвестиційної діяльності банку

Під банківськими інвестиціями розуміють, як правило, вкладання коштів у цінні папери з терміном погашення понад один рік, що переслідують ціль одержання прибутку. Проте в сучасних умовах України, зважаючи на інфляційні процеси та недостатній розвиток ринку цінних паперів, враховуючи низьку ліквідність більшості об’єктів інвестиційних вкладень, до банківських інвестицій також відносять вклади у цінні папери з терміном обігу до 1-го року [2].

На думку Д. Бойко та І. Яковенко інвестиційна діяльність банку – це комплекс операцій із розміщення власних і залучених ресурсів у фінансові та реальні активи з метою отримання доходу, диверсифікації ризиків та забезпечення стабільного розвитку банківської установи. Вона охоплює інвестування в цінні папери, проєкти, корпоративні права та інші інструменти, що сприяють підвищенню дохідності й зміцненню фінансової позиції банку [5].

Л. Долінський визначає інвестиційну діяльність банку як цілеспрямоване використання капіталу для придбання активів, що мають здатність приносити прибуток у майбутньому, а також у формуванні диверсифікованого інвестиційного портфеля. Така діяльність спрямована на підтримання ліквідності, підвищення рентабельності операцій та реалізацію стратегічних цілей банку шляхом участі у фінансових, інноваційних чи інфраструктурних проєктах [11].

Інвестиційні операції банків класифікують за наступними ознаками:

1. За об’єктами інвестування:

- операції з цінними паперами;
- інвестиції у реальні активи та проєкти;
- вкладення у корпоративні права.

2. За джерелами фінансування:

- операції за рахунок власних коштів;
- інвестиції за рахунок залучених ресурсів;
- вкладення, здійснені за рахунок позикових коштів.

3. За строками інвестування:

- короткострокові інвестиції;
- середньострокові інвестиції;
- довгострокові інвестиції.

4. За формою участі банку:

- прямі інвестиції;
- портфельні інвестиції;
- інвестиції через посередницькі структури.

5. За характером доходу:

- інвестиції з фіксованим доходом;
- інвестиції зі змінним доходом;
- інвестиції з комбінованим доходом.

6. За рівнем ризику:

- низькоризикові інвестиції;
- середньоризикові інвестиції;
- високоризикові інвестиції.

7. За цільовим призначенням:

- інвестиції для отримання прибутку;
- інвестиції для підтримки ліквідності;
- стратегічні інвестиції для розвитку банку [3; 27; 42].

Комерційні банки здійснюють інвестиційні операції з цінними паперами (Додаток А), використовуючи як власні кошти, так і залучені та позикові ресурси. Такі операції дають змогу урізноманітнити активні операції, розширити джерела отримання доходів та підтримувати необхідний рівень ліквідності балансу. Завдяки інвестиційній діяльності банки підвищують ефективність управління активами й забезпечують фінансову стійкість у мінливих ринкових умовах.

Центральним елементом інвестиційної стратегії банку є створення та професійне управління портфелем цінних паперів. Портфель цінних паперів становить собою структуровану сукупність фінансових інструментів, підібраних інвестором для реалізації певних інвестиційних цілей. До його складу можуть входити акції, облігації, єврооблігації, депозитні сертифікати, векселі, деривативи, паї інвестиційних фондів та інші інструменти, які забезпечують прийнятний баланс між дохідністю, ризиком і ліквідністю для банку-інвестора. Управління портфелем здійснюється комплексно, як єдиною системою, і може передбачати його використання як торгового або інвестиційного портфеля залежно від стратегічних завдань банку [4; 19].

Портфелі, які формуються та управляються банківськими установами подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація інвестиційних портфелів банку [2; 3; 21; 42]

Вид портфеля	**Характеристика**	**Основна мета формування**
Торговий портфель	Містить цінні папери, придбані з наміром їх швидкого перепродажу або отримання прибутку від короткострокових коливань ринкових цін. Оцінюється за справедливою вартістю.	Отримання прибутку від короткострокових операцій, спекулятивний дохід.
Інвестиційний портфель	Включає цінні папери, придбані з метою довгострокового володіння, отримання стабільного доходу та диверсифікації ризиків. Може містити акції, облігації, деривативи тощо.	Забезпечення довгострокової прибутковості, мінімізація ризиків, стабільність доходу.

продовження таблиці 1.2

Портфель до погашення	Складається з боргових паперів, які банк має намір і можливість утримувати до кінцевої дати погашення.	Гарантоване отримання доходу за фіксованими ставками, прогнозованість грошових потоків.
Портфель на продаж	Містить цінні папери, які можуть бути продані в будь-який момент залежно від потреб ліквідності або ринкової кон'юнктури.	Гнучкість управління активами, швидке реагування на зміни ринку.
Стратегічний портфель	Формується з інвестицій у компанії чи проєкти, що мають стратегічне значення для банку (наприклад, участь у капіталі партнерських структур).	Підтримка довгострокових партнерських відносин, посилення ринкових позицій банку.
Портфель з метою хеджування	Містить інструменти, призначені для захисту від ризиків (процентних, валютних, ринкових).	Мінімізація можливих фінансових втрат, страхування ризиків.

Основні функції банківського портфеля можна охарактеризувати так:

- забезпечення раціонального співвідношення доходів і витрат, що дає змогу формувати стабільну прибутковість банку;
- зменшення рівня кредитних та інших фінансових ризиків шляхом включення до портфеля надійних і високоліквідних цінних паперів;
- розширення можливостей диверсифікації, зокрема географічної та галузевої, завдяки інвестиціям у різні групи цінних паперів;
- підтримання належного рівня ліквідності, оскільки цінні папери можуть швидко бути реалізовані або використані як застава для залучення додаткових ресурсів;
- оптимізація податкового навантаження за рахунок можливості компенсувати доходи від кредитних операцій іншими фінансовими результатами портфеля;
- хеджування банку від потенційних втрат, пов'язаних із коливаннями ринкових процентних ставок або змінами кон'юнктури фінансових ринків;

– підвищення гнучкості управління активами, оскільки інвестиційні папери можуть бути інструментом оперативної реструктуризації портфеля залежно від стратегічних цілей банку [3; 47].

Додатково банківський портфель виконує важливу інформаційну функцію: його структура дає змогу оцінити інвестиційну політику банку, рівень ризиків та ступінь його адаптивності до ринкових змін. Окрім цього, він сприяє зміцненню конкурентних позицій банку, оскільки якісно сформований портфель покращує фінансову стійкість установи та підвищує довіру інвесторів і клієнтів.

Основною метою інвестиційної діяльності банку є ефективне нарощення наявного капіталу, отримання стабільного доходу від вкладень та забезпечення високого рівня ліквідності активів. Успішна інвестиційна політика має ґрунтуватися на ретельному аналізі ринкової дохідності цінних паперів, порівнянні різних інструментів інвестування та оцінюванні їх здатності приносити прибуток у коротко- й довгостроковій перспективі. Такий підхід дає змогу банку підтримувати стабільність фінансових потоків та гарантувати виконання зобов’язань перед клієнтами й партнерами [3; 40]. Основними видами цінних паперів, з якими банк здійснює інвестиційну діяльність, є такі:

– акції підприємств та фінансових установ;
– облігації внутрішніх державних позик;
– корпоративні облігації українських та іноземних емітентів;
– казначейські та депозитні сертифікати;
– векселі (прості та переказні);
– похідні цінні папери (деривативи), зокрема ф’ючерси та опціони;
– інвестиційні сертифікати та паї інвестиційних фондів;
– облігації місцевих позик;
– цінні папери, які використовуються для операцій репо [2; 3; 27].

З позиції цілеспрямованої інвестиційної політики банку важливо визначити ключові напрями, у які планується вкладення коштів, а також

встановити оптимальний обсяг інвестицій у структурі активів. До основних складових інвестиційної політики належать:

- формування пріоритетних сфер для розміщення капіталу;
- оцінювання частки інвестицій у загальному активі банку;
- прогнозування доходів у вигляді дивідендів, відсотків чи курсових прибутків;
- побудова різних типів інвестиційних портфелів відповідно до стратегічних цілей банку;
- вибір найефективніших об’єктів інвестування, зокрема між цінними паперами та нерухомістю;
- аналіз ризиків, що можуть вплинути на формування та управління інвестиційним портфелем;
- визначення ринкової вартості та потенціалу зростання окремих цінних паперів [2; 29].

Для банку, як і для будь-якого інвестора, інвестиційний портфель виконує дві ключові функції. Перша полягає в отриманні прибутку за рахунок доходів від дивідендів, відсоткових платежів або курсової різниці. Друга пов’язана із збереженням вартості капіталу, тобто мінімізацією ризику знецінення вкладених коштів та забезпеченням їх реальної купівельної спроможності в майбутньому [37]. Додатково портфель дає змогу здійснювати диверсифікацію активів, що сприяє зменшенню ризиків та підвищенню загальної стійкості банку до ринкових коливань.

Інвестиційна діяльність банку є доволі важливим аспектом як для економіки держави в цілому, так і для банківської установи зокрема. Якщо розглянути значення інвестиційної діяльності для економіки країни можна сказати, що банк, акумулюючи фінансові ресурси фізичних і юридичних осіб, спрямовує кошти в найбільш привабливі інвестиційні проекти, стимулюючи розвиток реального сектору та соціальної сфери [35].

1.3. Фактори, що впливають на ефективність реалізації кредитно-інвестиційної діяльності банку

Сьогодні на кредитну діяльність банків впливає широкий спектр факторів, серед яких ключову роль відіграють економічна ситуація в країні, рівень інфляції та коливання процентних ставок (рисунок 1.1). Велику вагу мають і внутрішні аспекти діяльності банку, зокрема якість його кредитної політики, ефективність оцінювання кредитоспроможності позичальників та система управління ризиками. Додатковий вплив справляють воєнні чинники, регуляторні зміни, цифровізація фінансових послуг та зростання вимог клієнтів до швидкості й доступності кредитних продуктів.

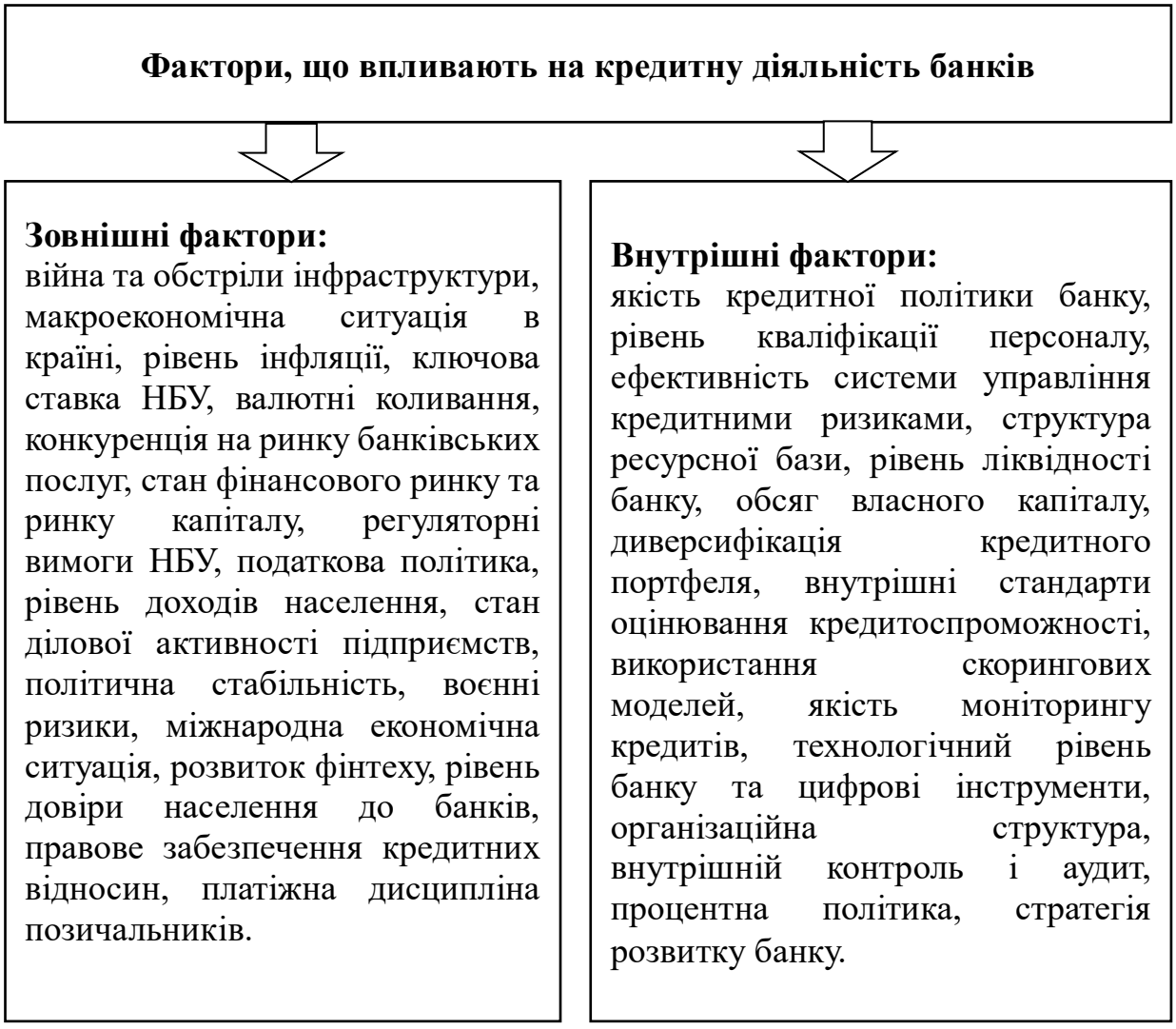

Рис. 1.1. Фактори, що впливають на кредитні операції банків (сформовано автором за даними [1; 5; 30])

Воєнні дії, обстріли та руйнування критичної інфраструктури суттєво впливають на кредитну діяльність банків в Україні, створюючи високий рівень невизначеності для як бізнесу, так і населення. Через пошкодження підприємств, зупинку виробництва та скорочення доходів позичальників зростає ризик неповернення кредитів, що змушує банки посилювати вимоги до оцінки кредитоспроможності. Руйнування логістики, енергетичних об’єктів і транспортних мереж ускладнює роботу банківських відділень та призводить до затримок у виконанні фінансових операцій. Крім того, значне зростання витрат підприємств на відновлення та підтримку діяльності зменшує їхню здатність залучати нові кредити. Банки ж, у свою чергу, вимушені збільшувати резерви під кредитні ризики, що знижує обсяги доступного фінансування. У підсумку воєнні фактори істотно стримують розвиток кредитного ринку, зменшуючи його масштаб і підвищуючи ризики для банківської системи.

Наступним важливим фактором, що безпосередньо впливає на кредитну діяльність банків, є рівень облікової ставки НБУ. Підвищення ставки автоматично збільшує вартість кредитних ресурсів для банків, а відтак і для позичальників, що зменшує попит на кредити та стримує кредитну активність. Навпаки, зниження облікової ставки робить фінансування доступнішим, стимулюючи як споживче, так і корпоративне кредитування. Крім того, рівень ставки впливає на структуру кредитного портфеля, адже банки частіше переорієнтовуються на менш ризикових клієнтів у періоди високих ставок. У результаті облікова ставка є інструментом, через який держава регулює грошовий ринок та опосередковано впливає на економічну активність у країні [5; 32].

Війна суттєво позначилася на рівні доходів населення та бізнесу, що безпосередньо впливає на їхню купівельну та кредитну спроможність. Через втрату роботи, релокацію підприємств, зупинку виробництва й скорочення ринків збуту багато домогосподарств і компаній зіткнулися зі зменшенням прибутків або повною їх відсутністю. Це призвело до зниження можливості

обслуговувати вже отримані кредити, а також до обережнішого ставлення до нових позик. Збитки бізнесу, пов’язані з обстрілами й руйнуванням інфраструктури, також скоротили обсяги інвестиційної активності та платоспроможність підприємств. Банки, реагуючи на такі умови, посилили вимоги до позичальників, усе частіше віддаючи перевагу клієнтам зі стабільнішими доходами або достатнім забезпеченням. У комплексі ці чинники призвели до суттєвого звуження кредитного ринку та зростання частки проблемних кредитів.

Недостатня диверсифікація кредитного портфеля створює для банку підвищену концентрацію ризиків у окремих галузях, регіонах або групах позичальників. У разі погіршення ситуації в певному секторі економіки це може призвести до значного зростання проблемної заборгованості та втрати частини активів. Невелика кількість напрямів кредитування обмежує стійкість банку до зовнішніх шоків і робить його фінансові результати більш залежними від вузького сегмента клієнтів. У підсумку слабка диверсифікація негативно впливає на стабільність кредитної діяльності та підвищує потребу у формуванні значних резервів під ризики [44].

Проблеми з оцінюванням кредитоспроможності позичальника виникають через те, що в умовах воєнних дій та економічної нестабільності зростає кількість факторів, які неможливо спрогнозувати. Підприємства стикаються з раптовими перебоями у роботі, змінами ринкових умов та ризиком втрати активів, що ускладнює аналіз їхньої платоспроможності. Для фізичних осіб також зростає невизначеність щодо доходів, зайнятості та можливостей виконувати фінансові зобов’язання. У таких умовах традиційні методи оцінювання стають менш точними, що підвищує ймовірність кредитних ризиків для банку. Додатковим викликом є обмежений доступ до повної та достовірної фінансової інформації, адже частина даних може бути застарілою або недоступною через воєнні обставини. Це ускладнює формування об’єктивного кредитного профілю позичальника та потребує адаптації підходів до аналізу. У результаті банкам

доводиться комбінувати різні джерела інформації та посилювати моніторинг для мінімізації потенційних втрат.

До негативних факторів, що впливають на інвестиційну діяльність, можна віднести також фактори внутрішнього і зовнішнього середовища (рисунок 1.2).

Рис. 1.2. Фактори, що впливають на інвестиційні операції банків (сформовано автором за даними [5; 10; 28; 31])

З початком повномасштабного вторгнення діяльність на українському фондовому ринку фактично була паралізована: більшість операцій із цінними паперами тимчасово призупинили через високі ризики та неможливість забезпечити стабільне функціонування біржової інфраструктури. Підприємства припинили проведення нових емісій акцій та

облігацій, оскільки ринкові умови стали непередбачуваними, а інвестори — надто обережними. Значна частина емітентів була вимушена зосередитися на збереженні операційної діяльності, а не на залученні капіталу через фондовий ринок. У результаті інвестиційні можливості банків суттєво звузилися, що вплинуло на структуру та динаміку їхніх інвестиційних портфелів. Така пауза у функціонуванні ринку також зменшила ліквідність фінансових інструментів і ускладнила банкам доступ до якісних інвестиційних активів.

Також у воєнних умовах проявилася проблема володіння окремими суб'єктами та підприємствами цінними паперами, емітентами яких були суб'єкти країни-агресора. Це спричинило заморожування рахунків, блокування доступу до активів та фактичну втрату можливості отримувати доходи за такими інструментами. У багатьох випадках банки були змушені повністю вилучати такі папери зі своїх портфелів, що негативно вплинуло на їхню дохідність та структуру активів. Подальші зміни інвестиційних портфелів стали необхідністю для мінімізації ризиків і приведення їх у відповідність до нового регуляторного та безпекового середовища [28].

Недостатньо ефективна стратегія управління інвестиційними ризиками призводить до того, що банки не завжди здатні своєчасно виявити потенційні загрози та адекватно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури. У результаті окремі активи можуть втрачати свою вартість швидше, ніж це передбачалося, що збільшує ймовірність фінансових втрат. Додатковою проблемою є надмірне розпорошення інвестиційних портфелів, коли вкладення здійснюються у велику кількість інструментів без чіткого стратегічного бачення та аналізу їх доцільності. Такий підхід ускладнює контроль за портфелем, знижує ефективність управління активами та може призвести до неузгодженості між ризиком і запланованою прибутковістю. У підсумку слабка система управління ризиками та відсутність сфокусованої портфельної стратегії негативно впливають на стабільність інвестиційної діяльності банку [5; 31].

Також унаслідок постійних кібератак та зростання кіберзагроз суттєво знизився рівень цифровізації інвестиційних процесів у банківському секторі. Фондові ринки були змушені обмежити доступ до частини даних та сервісів, щоб мінімізувати ризики несанкціонованого втручання та витоку інформації. Це ускладнило проведення операцій, сповільнило обмін даними й погіршило якість аналітичної підтримки інвестиційних рішень. Крім того, через воєнні ризики та нестабільність фінансової системи суттєво скоротилися можливості виходу українських установ на міжнародні фондові ринки. Така ситуація обмежила доступ банків до глобальних інвестиційних інструментів і вплинула на структуру їхніх інвестиційних портфелів, звужуючи потенційні джерела доходності та диверсифікації.

Висновки до розділу 1

Протягом проведеного дослідження розкрито сутність кредитної діяльності банку, її ключові ознаки та багатогранні функції, що визначають роль банку як фінансового посередника. Кредитування є фундаментальною складовою банківської системи, адже забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів, підтримку бізнесу та стимулювання економічної активності. Класифікаційні ознаки кредитних операцій дають змогу структурувати види кредитів за строками, формами, методами надання й категоріями позичальників, що сприяє ефективному управлінню кредитним портфелем. У свою чергу, функції кредитних операцій відображають їх вплив на формування доходів банку, підтримку ліквідності та реалізацію соціально-економічних завдань у сучасних умовах.

Визначено, що інвестиційні операції дають змогу банку раціонально розміщувати тимчасово вільні ресурси, забезпечувати стабільні доходи та диверсифікувати ризики шляхом формування оптимального портфеля цінних паперів. Принципи інвестиційної діяльності — наукова обґрунтованість, цільова спрямованість, ліквідність, диверсифікація та

прийнятний рівень ризиковості — забезпечують ефективність прийняття інвестиційних рішень. У межах цього підпункту було встановлено, що інвестиційна політика банку формується з урахуванням ринкової кон’юнктури, дохідності фінансових інструментів, потреб у ліквідності та стратегічних цілей розвитку фінансової установи.

Проаналізовано фактори, які формують умови реалізації кредитно-інвестиційної діяльності банку в сучасних умовах. Виокремлено зовнішні фактори — макроекономічну нестабільність, вплив монетарної політики НБУ, воєнні ризики, зміни на фінансових ринках — та внутрішні чинники, серед яких важливу роль відіграють якість кредитної та інвестиційної політики, ефективність ризик-менеджменту, структура ресурсної бази та рівень цифровізації процесів. Особливу увагу приділено наслідкам повномасштабної війни, яка істотно ускладнила доступ до фінансових ринків, призупинила біржову активність та підвищила кредитні ризики. Сукупність цих факторів визначає можливості банку забезпечувати стійкість, прибутковість та збалансованість у здійсненні кредитних та інвестиційних операцій.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

2.1. Аналіз динаміки та стану кредитного портфеля банків

Сьогодні українські банки функціонують у надзвичайно складних і мінливих умовах, зумовлених наслідками повномасштабної війни, економічною нестабільністю та високим рівнем ризиків у всіх сегментах фінансового ринку. Постійні загрози безпеці, руйнування інфраструктури, вимушена релокація бізнесу та зниження платоспроможності клієнтів створюють серйозні виклики для підтримання стабільності банківської системи. Попри це, банки продовжують забезпечувати критично важливі фінансові послуги, адаптуючись до нових умов через цифровізацію, посилення ризик-менеджменту та співпрацю з державними антикризовими програмами, що дозволяє зберігати стійкість і підтримувати економіку країни. Протягом останніх 5 років кількість банків, що здійснюють свою діяльність на території України скоротилася з 74 у 2020 році до 61 на початок 2025 року (рисунок 2.1).

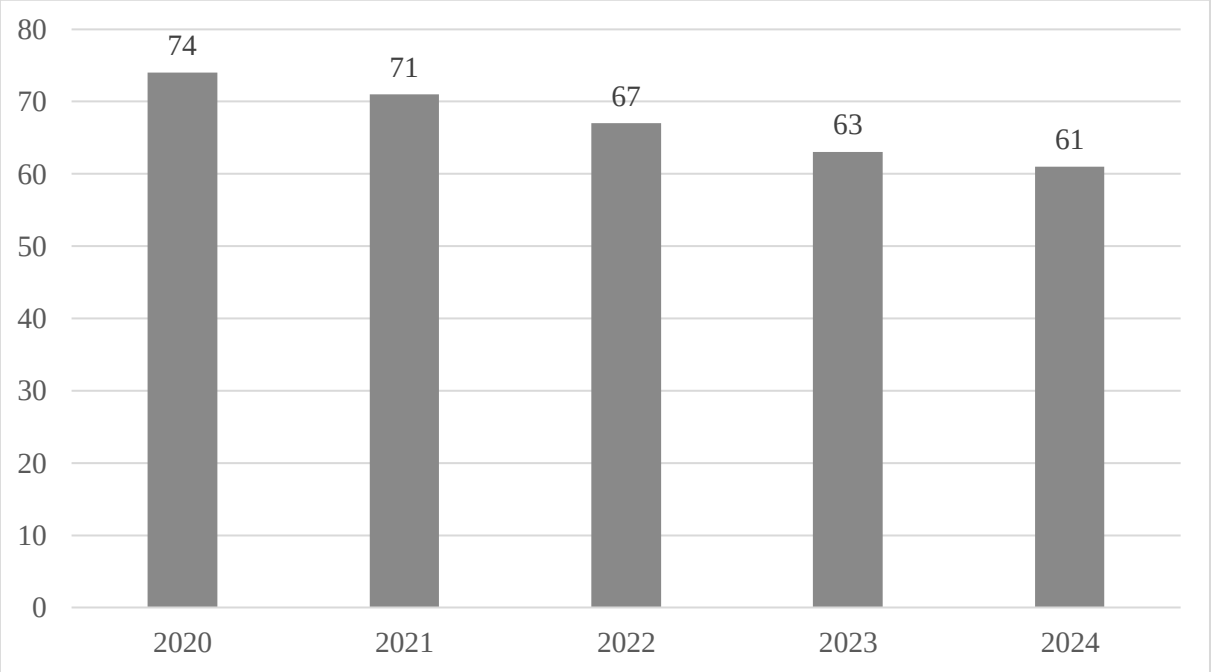

Рис. 2.1. Кількість діючих банків в Україні у 2020-2024 роках, шт. [34]

Зазнали суттєвих трансформацій і підходи до забезпечення кредитних операцій, адже банки стали висувати жорсткіші вимоги до застави та фінансової стійкості позичальників. Формування кредитного портфеля тепер відбувається з урахуванням підвищених ризиків, що потребує ретельнішої оцінки кожної операції та посилення диверсифікації. У результаті кредитна політика стала більш обережною, орієнтованою на мінімізацію можливих втрат і зміцнення загальної стійкості банківської установи. Показники активів та динаміки кредитів у загальній структурі активних операцій представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники динаміки активів банків протягом 2022-2024 років, млн. грн

Показники	**2022**	**2023**	**2024**	**Відхилення**	
				2024-2022 рр.	**2024-2023 рр.**
Активи усього	2 353 592	2 942 806	3 422 600	1 069 008	479 794
Активи в іноземній валюті	731 394	830 554	959 630	228 236	129 076
Кошти в НБУ	82 485	213 489	229 448	146 963	15 959
Строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам	51 010	57 439	114 919	63 909	57 480
Надані кредити	1 036 129	1 024 852	1 138 036	101 907	113 184
Резерви за активними операціями банків	368 091	370 600	358 057	-10 034	-12 543

Аналіз наведених показників свідчить про поступове зміцнення активної діяльності банківського сектору протягом 2022–2024 років. Загальний обсяг активів зріс на 1 069 008 млн грн порівняно з 2022 роком та на 479 794 млн. грн порівняно з 2023 роком, що свідчить про розширення операцій та збільшення ресурсної бази банків. Активи в іноземній валюті також демонструють стабільне зростання, що може бути пов’язано з підвищенням зовнішньоекономічної активності та переорієнтацією частини операцій у валютний сегмент.

Кошти, розміщені банками в НБУ, істотно зросли, особливо за період 2022–2024 рр. (+146 963 млн. грн), що може вказувати на підвищення вимог до ліквідності та зростання частки високоліквідних активів. Значне збільшення строкових вкладів та кредитів іншим банкам (+63 909 млн. грн за два роки) свідчить про активізацію міжбанківського співробітництва та посилення довіри на ринку. Надані кредити також демонструють позитивну динаміку, збільшившись на 101 907 млн грн за 2022–2024 рр., що свідчить про поступове відновлення кредитної активності.

Тепер розглянемо динаміку кредитного портфеля залежно від суб'єктів кредитування протягом 2022-2024 років (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка кредитного портфеля залежно від суб'єктів кредитування протягом 2022-2024 років, млн. грн

Показники	**2022**	**2023**	**2024**	**Відхилення**	
				2024-2022 рр.	**2024-2023 рр.**
Надані кредити	1 036 129	1 024 852	1 138 036	101 907	113 184
кредити органам державної влади	24 809	18 349	13 077	-11 732	-5 272
кредити субєктам господарювання	801 327	783 864	850 581	49 254	66 717
кредити фізичним особам	209 944	222 590	274 276	64 332	51 686
кредити небанківським інансовим установам	48	49	102	54	53

Аналіз структури наданих кредитів у 2022–2024 рр. свідчить про загальне відновлення кредитної активності банківського сектору. Загальний обсяг виданих кредитів збільшився як порівняно з 2022 роком (+101 907 млн грн), так і з 2023-м (+113 184 млн грн), що вказує на поступове пожвавлення попиту на кредитні ресурси та зростання довіри до банківської системи.

Найбільший внесок у загальне зростання кредитування забезпечили кредити суб'єктам господарювання, які у 2024 році збільшилися на 49 254

млн грн порівняно з 2022 роком та на 66 717 млн грн щодо 2023 року. Це може свідчити про адаптацію бізнесу до нових умов та активізацію інвестиційної й операційної діяльності. Натомість кредити органам державної влади демонструють стійке скорочення: –11 732 млн грн за два роки, що пов’язано з переглядом державних програм фінансування або зміною пріоритетів бюджетної політики.

Кредити фізичним особам також суттєво зросли — на 64 332 млн грн за період 2022–2024 рр., що вказує на пожвавлення споживчого кредитування та підвищення довіри населення до банків. Значне зростання спостерігається і в сегменті кредитів небанківським фінансовим установам, де показник збільшився на 54 млн грн за два роки, що може бути пов’язано з розвитком партнерських фінансових сервісів. Загалом динаміка свідчить про структурні зміни та поступове відновлення кредитного ринку, незважаючи на складні умови воєнного часу.

Тепер здійснимо аналіз кредитів банків наданих підприємствам в іноземній та націоанльній валютах протягом 2022-2024 років (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз кредитів банків наданих підприємствам в іноземній та націоанльній валютах протягом 2022-2024 роках, млн грн

Показники	**2022**	**2023**	**2024**	**Відхилення**	
				2024-2022 рр.	**2024-2023 рр.**
Кредити надані корпораціям в національній валюті	4 717	6 643	19 233	14 516	12 590
Кредити надані корпораціям в іноземній валюті	2 093	715	1 703	-390	988
Усього кредитів корпораціям	6 809	7 359	20 936	14 127	13 577

Аналіз динаміки кредитів, наданих корпораціям у 2022–2024 рр., свідчить про значне пожвавлення корпоративного кредитування у 2024 році. Найбільше зросли кредити в національній валюті — їх обсяг збільшився на

14 516 млн грн порівняно з 2022 роком та на 12 590 млн грн порівняно з 2023 роком. Це може свідчити про активізацію бізнесу всередині країни та зміцнення довіри до гривневого фінансування.

Водночас кредити корпораціям в іноземній валюті демонструють нестабільність: у порівнянні з 2022 роком відбулося незначне скорочення, проте відносно 2023 року спостерігається зростання на 988 млн грн. Загалом сума кредитів корпораціям зросла більш ніж утричі у 2024 році, що відображає відновлення корпоративного сектору та збільшення потреб у фінансуванні інвестиційних і операційних процесів.

Більш детальний аналіз кредитного портфеля саме субєктам господарювання залежності від їхнього розміру протягом 2022-2024 років свідчить, що набільш активими були саме підприємства середньоього розміру (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз кредитного портфеля банків залежно від розміру субєкта господарювання проятгом 2022-2024 років, млн грн

Показники	**2022**	**2023**	**2024**	**Відхилення**	
				2024-2022 рр.	**2024-2023 рр.**
Кредити надані субєктам великого підприємництва	347	92	905	558	813
Кредити надані субєктам середнього підприємництва	3 361	2 253	7 422	4061	5169
Кредити надані субєктам малого підприємництва	353	1 889	1 671	1318	-218
Кредити субєктів мікропідприємництва річний дохід від 500-2000 тис. євро	264	656	1 695	1431	1039
Кредити субєктів мікропідприємництва річний дохід від 50-500 тис. євро	86	143	182	96	39
Кредити субєктів мікропідприємництва річний дохід до 50 тис. євро	498	535	749	251	214

Аналіз кредитування підприємств різних категорій у 2022–2024 рр. демонструє суттєві структурні зміни та відновлення ділової активності. Найбільш помітне зростання спостерігається у сегменті середнього підприємництва: обсяг кредитів збільшився на 4 061 млн грн порівняно з 2022 роком і на 5 169 млн грн відносно 2023-го, що свідчить про активізацію бізнесу та розширення інвестиційних потреб. Значно зросло і кредитування суб'єктів великого бізнесу, де у 2024 році приріст становив 558 млн грн порівняно з 2022 роком і 813 млн грн — до 2023 року.

Сегмент малого підприємництва продемонстрував змішану динаміку: порівняно з 2022 роком кредитування зросло на 1 318 млн грн, проте щодо 2023-го зафіксовано незначне скорочення. Це може свідчити про складніші умови ведення бізнесу та нижчу стійкість малих підприємств у період воєнних ризиків. Водночас кредитування мікропідприємництва зростає у всіх групах річних доходів: найбільше — у категорії з доходом 500–2000 тис. євро, де приріст склав 1 431 млн грн за два роки. Збільшення кредитування найменших підприємців (до 50 тис. євро доходу) також вказує на повернення підприємницької активності та розширення програм підтримки цього сегмента.

Загалом дані свідчать про поступове відновлення кредитування бізнесу різних масштабів, при цьому найбільш швидкими темпами зростає сегмент середнього підприємництва, що відіграє ключову роль у структурі економіки. У розрізі термінів кредитування (таблиця 2.5) найбільша частка належить саме кредитам від 1-5 років.

Таблиця 2.5

Аналіз кредитів у розрізі терміновості протягом 2022-2024 років, млн грн

Показники	**2022**	**2023**	**2024**	**Відхилення**	
				2024-2022 рр.	**2024-2023 рр.**
До 1 року	2 724	2 851	13 641	10 917	10 790
Від 1 року до 5 років	2 814	4 208	6 042	3 228	1 834

продовжити таблицю 2.5

Більше 5 років	1 272	227	1 253	-19	1 026
Всього	6 809	7 359	20 936	14 127	13 577

Аналіз структури кредитів за строками погашення у 2022–2024 рр. свідчить про різке зростання короткострокового кредитування. Кредити зі строком до 1 року збільшилися на 10 917 млн грн порівняно з 2022 роком та на 10 790 млн грн — відносно 2023 року, що може бути наслідком підвищеної потреби бізнесу у швидкому поповненні оборотного капіталу в умовах воєнної нестабільності.

Кредити на строк від 1 до 5 років також демонструють позитивну динаміку: приріст склав 3 228 млн грн у порівнянні з 2022 роком та 1 834 млн грн щодо 2023 року. Це вказує на поступове повернення підприємств до середньострокового планування та інвестиційних проєктів.

Натомість кредити понад 5 років мають нестабільний характер: у 2024 році їх обсяг практично не змінився порівняно з 2022 роком, але значно зріс відносно 2023 року. Така ситуація відображає обережне ставлення банків до довгострокового фінансування в умовах невизначеності. Загалом сума кредитів усіх строків зросла втричі, що свідчить про активізацію кредитного ринку та відновлення економічної діяльності попри воєнні ризики.

Щодо відсоткових ставок за кредитами наданими суб’єктам господарювання залежно від валюти кредиту зберігалася негативна тенденція до зростання ставок (рисунок 2.2). Аналіз динаміки відсоткових ставок у 2022–2024 роках показує суттєві коливання, пов’язані з макроекономічною нестабільністю та змінами монетарної політики. Ставки за кредитами у національній валюті зросли на 3,4 %. порівняно з 2022 роком, досягнувши піку у 2023 році (19,0 %), після чого дещо знизилися у 2024 році. Це свідчить про поступове пом’якшення умов кредитування, хоча рівень ставок залишається відносно високим через воєнні ризики.

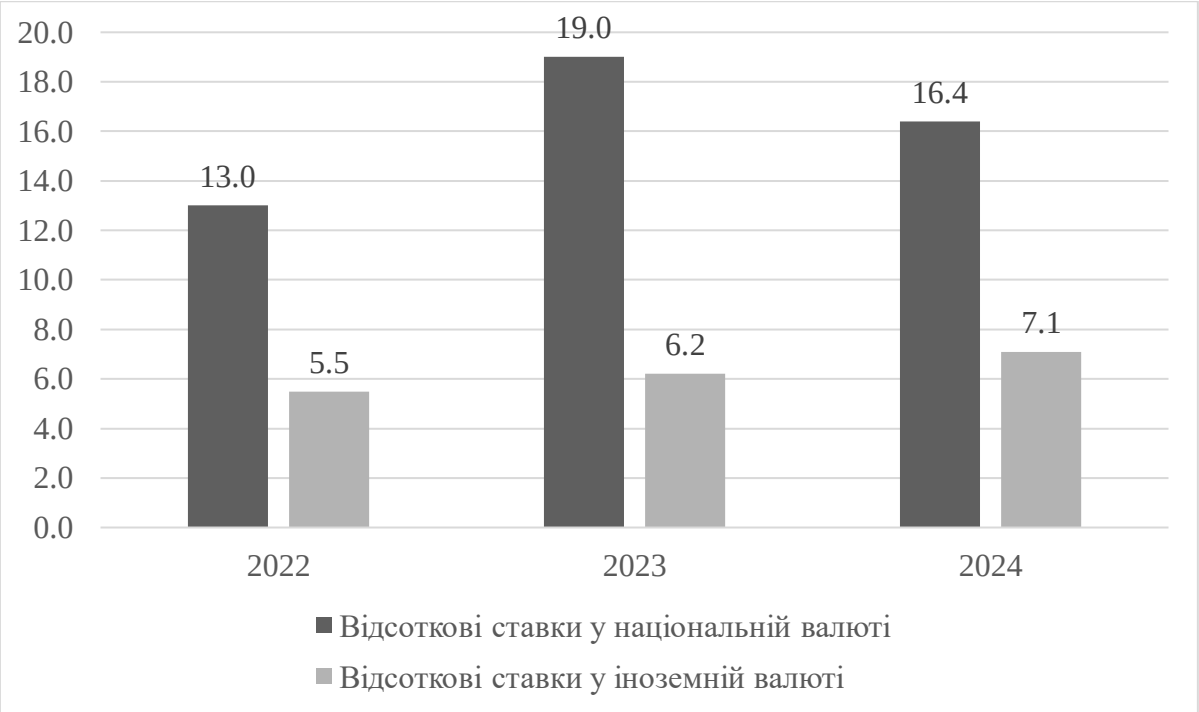

Рис. 2.2. Динаміка відсоткових ставок за кредитами наданими суб'єктам господарювання залежно від валюти кредиту протягом 2022-2024 років, %

Відсоткові ставки за кредитами в іноземній валюті демонструють плавнішу динаміку: приріст становив 1,6 % за два роки та 0,9 % порівняно з 2023 роком. Зростання ставок у валютному сегменті може бути пов'язане з підвищеною вартістю зовнішніх ресурсів та валютними ризиками. Загалом зміни свідчать про адаптацію банківської системи до нових економічних умов і прагнення збалансувати ризики та доступність кредитування.

Повномасштабна війна суттєво вплинула на монетарну політику країни, що змусило Національний банк підвищити облікову ставку з метою стримування інфляції та стабілізації фінансової системи. Унаслідок цього комерційні банки були змушені переглянути власні процентні ставки, що призвело до подорожчання кредитів у майже всіх сегментах — як у національній, так і в іноземній валюті. Підвищення вартості кредитних ресурсів стало відповіддю на зростання ризиків, обмежену ліквідність та необхідність формувати додаткові резерви, що загалом ускладнило доступ позичальників до фінансування та вплинуло на темпи кредитної активності.

Тепер проаналізуємо кредити домогосподарств, які займають значну частину у структурі кредитних портфелів вітчизняних банків (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка кредитів домогосподарствам протягом 2022-2024 років, млн грн

Показники	**2022**	**2023**	**2024**	**Відхилення**	
				2024-2022 рр.	**2024-2023 рр.**
Споживчі кредити	188 656	196 088	242 310	53 654	46 222
На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	21 337	26 523	37 557	16 220	11 034
Інші кредити	11 112	13 859	17 519	6 407	3 660
Іпотечні кредити	23 520	30 258	40 916	17 396	10 658

Аналіз структури кредитів, наданих фізичним особам у 2022–2024 рр., свідчить про стійке зростання кредитної активності населення. Споживчі кредити демонструють найбільший приріст: їх обсяг збільшився на 53 654 млн грн порівняно з 2022 роком та на 46 222 млн грн відносно 2023-го, що може бути пов’язано з відновленням попиту на товари тривалого вжитку та підвищенням фінансової впевненості населення. Значно активізувалося також кредитування, пов’язане з придбанням і реконструкцією нерухомості: приріст склав 16 220 млн грн за два роки, що свідчить про поступове оживлення ринку житла та ремонтно-будівельних робіт.

Інші види кредитів фізичним особам також зростали, хоча темпи їхнього збільшення є помірнішими. Водночас іпотечні кредити демонструють стабільно позитивну динаміку: їх обсяг зріс на 17 396 млн грн у порівнянні з 2022 роком та на 10 658 млн грн щодо 2023-го. Це свідчить про поступове відновлення попиту на житло попри складні воєнні умови. Загалом позитивна динаміка всіх видів кредитування населення може вказувати на адаптацію домогосподарств до нових економічних реалій та посилення ролі банків у підтримці споживчого попиту.

2.2. Оцінка тенденцій та ефективності інвестиційної діяльності банків

Аналіз та оцінка інвестиційного портфеля банків є важливою складовою дослідження їхньої фінансової стійкості та здатності ефективно управляти активами в умовах підвищених ризиків. Інвестиційний портфель відображає не лише дохідність банківських операцій, а й рівень диверсифікації, збалансованість активів та якість управління ризиками. Повномасштабна війна суттєво вплинула на структуру, обсяг і динаміку таких портфелів, оскільки банки зіткнулися з обмеженнями на фондовому ринку, зниженням ліквідності окремих інструментів та вимушеним переглядом інвестиційних стратегій. У цих умовах особливо актуальним стало дослідження змін у портфельній політиці банків, їх здатності адаптуватися до нових викликів та забезпечувати стабільність інвестиційної діяльності.

Проаналізуємо структуру інвестиційного портфеля банків (таблиця 2.7) протягом останніх трьох років.

Таблиця 2.7

Динаміка інвестиційного портфеля банків у 2022-2024 років, млн грн

Період	Портфель цінних паперів, млн грн	з них ОВДП, млн грн	Частка ОВДП у портфелі, %
01.01.2022	651 319	546 067	83,84
01.01.2023	825 450	483 147	58,53
01.01.2024	1 250 715	653 990	52,29
01.11.2024	1 305 163	814 799	62,43

За 2022–2024 роки сукупний портфель цінних паперів банків зріс майже вдвічі: з 651,3 млрд грн станом на 01.01.2022 до 1 250,7 млрд грн на початок 2024 року, а до листопада 2024 року досягнув 1 305,2 млрд грн. Це свідчить про суттєве нарощування інвестиційної активності банків на

фондовому ринку, що частково компенсує обмеження класичного кредитування в умовах війни.

Як вже зазначали раніше, протягом останніх чотирьох років операції на фондовому ринку здійснювалися переважно з облігаціями внутрішньодержавної позики, які мають високий рівень захищеності та прибутковості, а також найбільше використовуються для формування надійних інвестиційних портфелів банків (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

Загальний обсяг угод з ОВДП на вторинному ринку за 2024 рік згідно видів та строків погашення, %

Вид ОВДП	Загальний обсяг угод за строками погашення, %				
	2024	**2025**	**2026**	**2027**	**Разом**
Довгострокові	2%	3%	2%	–	7%
Короткострокові дисконтні	34%	–	–	–	34%
Середньострокові	10%	31%	11%	7%	59%
Середньострокові з достроковим погашенням	–	1%	–	–	1%
Разом	46%	35%	11%	8%	100%

Структура угод з ОВДП за строками погашення демонструє домінування середньострокових інструментів, на які у сумі припадає 59% від загального обсягу. Це свідчить про те, що інвестори, зокрема банки, надають перевагу більш збалансованим за ризиком і дохідністю паперам із середніми строками інвестування. Значну частку займають і короткострокові дисконтні облігації — 34%, що може бути пов’язано з потребою учасників ринку зберігати високу ліквідність та швидко реагувати на ринкові зміни в умовах воєнної невизначеності.

Частка довгострокових паперів залишається незначною (7%), що відображає небажання інвесторів брати на себе високі довгострокові ризики

в період економічної нестабільності. Мінімальна увага приділяється середньостроковим інструментам із можливістю дострокового погашення (1%), що може бути наслідком низького попиту або недостатньої привабливості таких паперів. Загалом структура портфеля вказує на переважання стратегії збереження ліквідності та обмеження довгострокових ризиків у воєнних умовах.

Здійснимо аналіз структури інвестиційного портфеля банків з державною часткою (які, також, займають лідируючи позиції серед інвестування в цінні папери мають високий інвестиційний рейтинг) (таблиця 2.9): АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», АБ «Укргазбанк», АТ «СЕНС БАНК», АТ «Перший інвестиційний банк».

Таблиця 2.9

Структура інвестиційного портфелю банків з держаною часткою у 2024 році

Банк	**ЦП, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, %**	**ЦП, що обліковуються за амортизованою собівартістю, %**	**Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, %**	**Інвестиційна нерухомість, %**	**Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, %**	**Активи інвестпортфеля, що рефінансуються НБУ, %**
АТ КБ «ПриватБанк»	41%	26%	0%	0,70%	32%	99%
АТ «Ощадбанк»	1%	69%	0%	0,30%	29%	99%
АТ «Укрексімбанк»	16%	51%	0%	0%	33%	99%
АБ «УКРГАЗБАНК»	35%	34%	0%	0,20%	29%	98%
АТ «СЕНС БАНК»	23%	53%	0%	1,10%	22%	99%
АТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК»	0,02%	100%	0%	0%	0%	100%

Структура портфелів цінних паперів провідних банків показує суттєві відмінності в їхніх інвестиційних стратегіях та підходах до управління ризиками. «ПриватБанк», «Укргазбанк» та частково «Укрексімбанк» мають найбільш диверсифікований портфель, у якому помітну частку займають цінні папери, оцінені за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (від 16% до 41%). Це свідчить про орієнтацію на інструменти з потенційно вищою дохідністю та готовність працювати з ринковими коливаннями. Натомість «Ощадбанк» та «СЕНС БАНК» демонструють більш консервативний підхід: у них переважають активи, оцінені за амортизованою собівартістю (53–69%), що забезпечує стабільні й прогнозовані грошові потоки.

Щодо активів, оцінених за справедливою вартістю через прибуток або збиток, то їх частка є значною майже у всіх банків — від 22% до 33%. Це свідчить про важливу роль високоліквідних інструментів, які можуть швидко конвертуватися в кошти та використовуватися для покриття потреб ліквідності або хеджування ризиків. Примітно, що інвестиції в асоційовані та дочірні компанії практично відсутні в усіх досліджених установах, що може бути результатом воєнної невизначеності та небажання банків брати на себе додаткові довгострокові корпоративні ризики.

Інвестиційна нерухомість посідає мінімальну частку (0–1,1%), що пояснюється високими ризиками втрати фізичних активів унаслідок військових дій, а також низькою ліквідністю таких вкладень. Натомість майже всі банки мають дуже високий показник активів, що можуть бути рефінансовані Національним банком України — 98–100%. Це є свідченням того, що структура їхніх цінних паперів сформована з урахуванням вимог регулятора і зорієнтована на максимальне забезпечення стійкості та доступу до ресурсів НБУ.

У цілому аналіз показує, що банки намагаються поєднати обережність і гнучкість: частина активів розміщена в стабільні папери з низьким ризиком, а частина — у ринкові інструменти, здатні генерувати вищий

прибуток. Усі установи помітно адаптували інвестиційні портфелі до умов воєнної економіки, надаючи перевагу високоліквідним і надійним цінним паперам, що знижує загальний рівень системних ризиків та підтримує фінансову стійкість банківського сектору.

Розглянемо структури інвестиційного портфеля банків залежно від організаційно-правової структури протягом 2024 років (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10

Усереднена структура інвестиційного портфелю банків у 2024 році, %

Банк	**ЦП, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, %**	**ЦП, що обліковуються за амортизованою собівартістю, %**	**Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, %**	**Інвестиційна нерухомість, %**	**Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, %**	**Активи інвестпортфеля, що рефінансуються НБУ, %**
Банки з державною часткою	16%	43%	0%	0,60%	25%	99%
Банки іноземних банківських груп	6%	87%	0%	0%	2%	100%
Банки з приватним капіталом	22%	46%	0%	0,80%	4%	99%
Разом	15%	54%	0%	0,50%	16%	99%

Структура інвестиційних активів за групами банків демонструє відмінності в підходах до управління ризиками та формування інвестиційної політики. Банки з державною часткою обирають збалансований підхід: у них помітна частка активів оцінена за справедливою вартістю (16%), тоді як 43% портфеля становлять цінні папери, що обліковуються за амортизованою

собівартістю. Це свідчить про поєднання консервативної стратегії з ринковою активністю, що дозволяє таким банкам забезпечувати достатню ліквідність та підтримувати стабільний дохід.

Банки іноземних банківських груп мають найбільш консервативну інвестиційну політику: 87% їх портфеля припадає на папери, обліковані за амортизованою собівартістю. Частка ринкових інструментів у них мінімальна, що вказує на орієнтацію на низькоризикові активи та дотримання жорстких корпоративних стандартів ризик-менеджменту міжнародних груп. Інвестиційна нерухомість серед цієї групи банків відсутня, а майже весь портфель складається зі стабільних, ліквідних цінних паперів.

Банки з приватним капіталом є найбільш схильними до використання ринкових інструментів: 22% їх активів оцінюються за справедливою вартістю, а ще 4% — за справедливою вартістю через прибуток або збиток. Це свідчить про прагнення до підвищення дохідності навіть у складних умовах. Разом із тим приватні банки утримують майже половину портфеля в амортизованих паперах, що забезпечує певну стабільність і знижує ризики.

Спільним для всіх груп є дуже високий рівень активів, придатних до рефінансування НБУ (99–100%). Це свідчить про високий рівень якості інвестиційних портфелів та їх відповідність вимогам регулятора. Загалом порівняльний аналіз показує, що банки з різними формами власності по-різному реагують на воєнні ризики: державні та іноземні банки тяжіють до консерватизму, тоді як приватні — частіше прагнуть підвищеної дохідності через ширше використання ринкових фінансових інструментів.

Проаналізуємо дохідність інвестиційного портфеля банків (рисунок 2.3). Графік ілюструє суттєві відмінності у масштабах та структурі інвестиційної діяльності між різними групами банків України. Найбільший середній обсяг інвестиційного портфеля спостерігається у банків з державною часткою — понад 200 млрд грн, що зумовлено їх значною роллю у фінансуванні державних програм та високою часткою ОВДП у структурі

активів. У цих банках також зафіксована найбільша частка державних цінних паперів у портфелі — 67%, що свідчить про орієнтацію на низькоризикові та ліквідні інструменти.

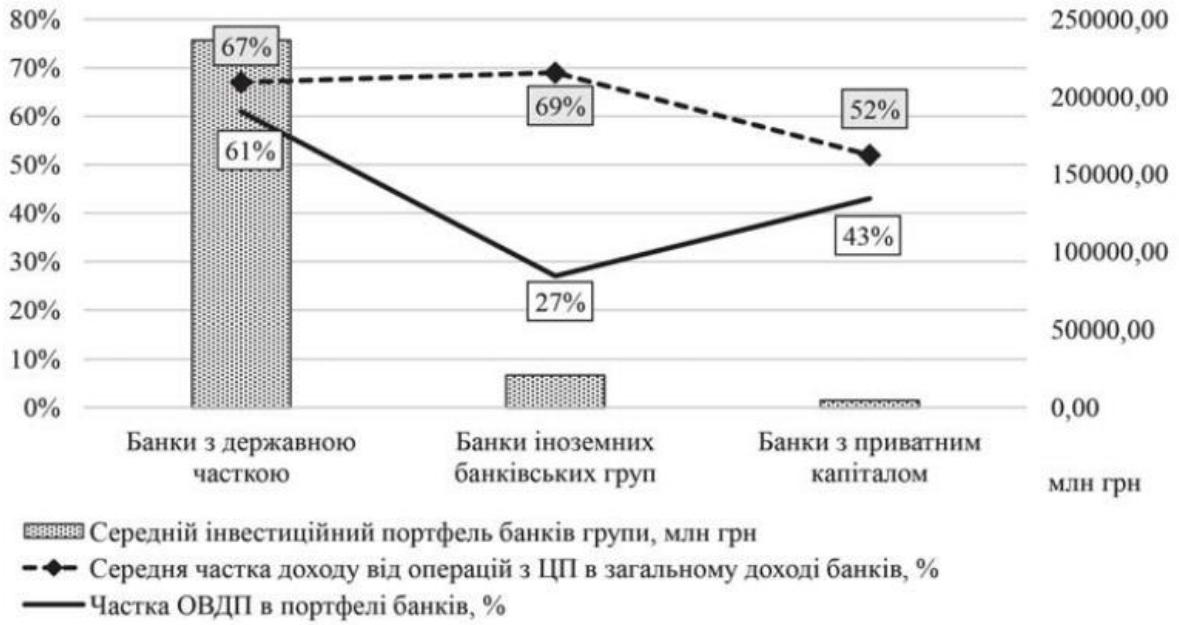

Рис. 2.3. Співвідношення частки доходів від операцій з ЦП банків з величиною їх інвестиційного портфелю та вмістом ОВДП за 2024 рік

Банки іноземних банківських груп демонструють значно менший обсяг інвестиційних портфелів та найнижчу частку ОВДП — лише 27%. Це пояснюється тим, що діяльність таких банків регулюється міжнародними корпоративними політиками управління ризиками, що обмежує вкладення у державні папери країн із підвищеним ризиком, особливо в умовах війни. Водночас середня частка доходів від операцій з цінними паперами у цій групі є найвищою — 69%, що свідчить про активні операції з ринковими інструментами та участь у короткострокових фінансових операціях.

Банки з приватним капіталом посідають проміжне місце за всіма показниками. Їхні інвестиційні портфелі суттєво менші, ніж у державних банків, але більші, ніж у іноземних. Частка ОВДП у портфелі становить 43%, що свідчить про прагнення поєднати стабільність державних інструментів із роботою на фінансовому ринку. Середня частка доходів від

операцій з цінними паперами у цій групі — 52%, що підтверджує активність приватних банків у пошуку додаткових джерел прибутку (Додаток Б).

Узагальнюючи, рисунок показує, що державні банки відіграють ключову роль у формуванні ринку ОВДП та забезпеченні держави фінансовими ресурсами, іноземні банки — зосереджуються на операційній дохідності, уникаючи надмірних ризиків, а приватні банки займають збалансовану позицію між стабільністю та дохідністю. Така різниця стратегій зумовлює різні моделі поведінки банків у воєнних умовах і формує загальний рівень стійкості інвестиційної діяльності сектору.

Слід зазначити, що обсяги випуску ОВДП все ж знач(но переважать усю сукупність інших емісій по вітчизняному ринку, до того ж є майже без ризиковими та з достатньо привабливими відсотковими ставками не зважаючи на військові ризики.

Висновки до розділу 2

Аналіз показав, що у 2022–2024 роках кредитний портфель банків демонструє поступове й доволі динамічне відновлення. Загальний обсяг кредитів зріс із 1 036 129 млн грн у 2022 році до 1 138 036 млн грн у 2024-му, тобто майже на 102 млрд грн. Найбільший приріст спостерігався у кредитуванні суб’єктів господарювання, де обсяги збільшилися на 49 254 млн грн порівняно з 2022 роком та на 66 717 млн грн відносно 2023 року. Кредити фізичним особам також зросли більш ніж на 64 млрд грн, що свідчить про поступове відновлення попиту з боку домогосподарств. Структура строків показує, що короткострокові кредити до 1 року зросли з 2 724 млн грн до 13 641 млн грн — майже у п’ять разів, що вказує на обережність позичальників і банків у довгострокових зобов’язаннях. Загалом кредитний портфель зазнає позитивних змін, однак розвивається переважно за рахунок короткострокових та менш ризикових напрямів.

Дослідження показало, що інвестиційний портфель банків зростав ще швидшими темпами, ніж кредитний. За офіційними даними НБУ, його обсяг підвищився з 651,3 млрд грн станом на 01.01.2022 до 1 250,7 млрд грн на 01.01.2024, тобто збільшився майже на 600 млрд грн. Частка ОВДП у портфелі хоч і зменшилася з 83,8% у 2022 році до 52,3% на початок 2024-го, проте обсяг таких паперів зріс до 653,9 млрд грн, а вже у листопаді 2024 року досягнув 814,8 млрд грн. Це свідчить про повернення банків до активної підтримки бюджету через купівлю воєнних облігацій. Державні банки формують найбільші портфелі — у середньому понад 200 млрд грн, тоді як іноземні банки мають найвищу частку паперів, оцінених за амортизованою собівартістю (87%), демонструючи консервативний підхід. Приватні банки займають проміжну позицію, поєднуючи інвестиції в ОВДП з ринковими активами. У цілому інвестиційний портфель став ключовим джерелом прибутковості та ліквідності банківської системи у воєнний період.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОСТІ

3.1. Шляхи підвищення ефективності формування та управління інвестиційним портфелем банку

Сучасні умови функціонування банківської системи України, що ускладнені наслідками повномасштабної війни, високою волатильністю фінансових ринків та значним рівнем макроекономічної невизначеності, підвищують роль ефективного управління інвестиційним портфелем банків. Саме інвестиційна діяльність дедалі частіше виступає ключовим джерелом стабільності, ліквідності та прибутковості банку, особливо в періоди, коли кредитний ринок функціонує з обмеженнями. Тому дослідження шляхів удосконалення формування та управління інвестиційним портфелем стає надзвичайно актуальним як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Важливість ефективного управління інвестиційними активами зумовлена тим, що банки повинні не лише забезпечувати стабільний дохід, а й підтримувати оптимальний баланс між ризиком, ліквідністю та довгостроковою фінансовою стійкістю. В умовах воєнної економіки інвестиційний портфель стає важливим інструментом хеджування ризиків, забезпечення достатнього обсягу високоліквідних активів та підтримки держави через інвестування в ОВДП. Відповідно, удосконалення механізмів управління портфелем є критично важливим для підвищення конкурентоспроможності банків та зміцнення всієї фінансової системи.

Важливість дослідження також зумовлюється активними змінами на фінансовому ринку, цифровізацією інвестиційних процесів, появою нових фінансових інструментів та зростанням вимог регулятора щодо якості активів. Банки повинні адаптувати свої інвестиційні стратегії до швидких змін ринкової кон’юнктури, запроваджувати сучасні методи аналізу ризиків,

скорочувати концентрацію портфелів та підвищувати рівень диверсифікації. Усе це робить пошук шляхів підвищення ефективності формування та управління інвестиційним портфелем одним із ключових завдань розвитку банківської діяльності. На нашу думку такі напрями покращення включають наступні шляхи (рисунок 3.1).

Рис. 3.1. Напрями підвищення ефективності формування та управління інвестиційним портфелем банку (сформовано автором за даними [2; 34; 35])

Поглиблення диверсифікації інвестиційного портфеля є одним із ключових напрямів підвищення його стійкості та зниження рівня ризиків, і включає такі підходи та заходи:

- перше це збалансування портфеля за галузевою структурою, що передбачає розподіл інвестицій між різними секторами економіки з метою уникнення надмірної залежності від кон'юнктури однієї галузі. У банківській практиці це може означати поєднання вкладень у державні цінні папери, корпоративні облігації підприємств різних сфер діяльності та інструменти фінансового ринку, що забезпечує ширше покриття та стійкість портфеля;
- другий важливий компонент — валютна диверсифікація, тобто розподіл інвестицій між активами в різних валютах з урахуванням валютних коливань, інфляційних ризиків та валютної політики регулятора. Такий підхід дозволяє банку захищати інвестиції від девальваційних втрат та створює додаткові можливості для отримання доходів у разі змін валютного курсу.

Не менш важливою є диверсифікація за строками погашення цінних паперів. Формування портфеля з коротко-, середньо- та довгострокових інструментів підвищує його ліквідність, забезпечує рівномірний грошовий потік та дозволяє гнучко реагувати на зміну процентних ставок. Завдяки цьому банк може уникати концентрації ризику в одному часовому горизонті та зменшує ймовірність втрат через несприятливі ринкові події.

Удосконалення системи оцінювання та моніторингу інвестиційних ризиків банку передбачає визначення наступних напрямів:

1. Запровадження комплексної системи ідентифікації ризиків, яка дозволяє визначати всі потенційні загрози, пов'язані з ринковими, кредитними, валютними, процентними та операційними ризиками інвестиційних активів.

2. Використання сучасних методик кількісної оцінки ризиків — таких як Value at Risk, Expected Shortfall, аналіз чутливості та моделі прогнозування волатильності — для точнішої оцінки можливих втрат.
3. Створення автоматизованих систем моніторингу портфеля, що забезпечують оперативне відстеження змін ринкової кон'юнктури, вартості цінних паперів і рівня концентрації ризиків у режимі реального часу.
4. Регулярне проведення стрес-тестування, спрямованого на виявлення вразливостей портфеля в умовах різких коливань процентних ставок, девальвації або негативних макроекономічних сценаріїв.
5. Формування внутрішніх лімітів на вкладення в окремі інструменти, галузі, емітентів і валюти з метою запобігання надмірній концентрації ризиків.
6. Покращення якості інформаційної бази шляхом використання надійних джерел ринкових даних, аналітики та індикаторів, що дозволяють оперативно приймати рішення щодо корекції портфеля.
7. Регулярний аудит інвестиційних процесів для оцінки їх відповідності внутрішнім політикам, нормативним вимогам та міжнародним стандартам управління ризиками.
8. Підготовка персоналу та підвищення компетенцій, що передбачає навчання фахівців методам ризик-менеджменту, роботі з аналітичними платформами та міжнародними підходами до оцінювання фінансових інструментів.

Використання сучасних цифрових інструментів та аналітичних платформ відкриває для банків значно ширші можливості щодо ефективного управління інвестиційним портфелем. Завдяки автоматизації процесів банки можуть швидше здійснювати оцінку вартості активів, відстежувати ринкові зміни, проводити аналіз ризиків і прогнозувати доходність різних фінансових інструментів. Цифрові рішення дозволяють мінімізувати людський фактор, прискорити ухвалення інвестиційних рішень та

отримувати більш точні результати завдяки використанню великих масивів даних і моделей машинного навчання.

Окрім того, аналітичні платформи допомагають банкам формувати більш зважені стратегії управління портфелем, оскільки забезпечують доступ до актуальних ринкових індикаторів, статистичних даних, макроекономічних прогнозів та симуляцій різних сценаріїв. Вони також дозволяють здійснювати оперативний моніторинг ліквідності портфеля, контролювати концентрацію ризиків та оптимізувати структуру активів у режимі реального часу. У результаті цифровізація забезпечує підвищення точності рішень, зниження витрат і зміцнення стійкості інвестиційної діяльності банку. Основні інструменти, їх переваги та недоліки подано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Цифрові інструменти управління інвестиційним портфелем банку: переваги та недоліки

Цифровий інструмент / платформа	**Переваги**	**Недоліки**
Bloomberg Terminal	Повний доступ до глобальних ринкових даних, аналітики та новин; розширені функції моделювання та управління портфелем.	Дуже висока вартість; потребує спеціальної підготовки персоналу.
Refinitiv Eikon	Потужні можливості для аналізу ринку, моніторингу інструментів, порівняльної аналітики та прогнозування.	Висока абонплата; складність інтеграції з внутрішніми системами банку.
Moody’s Analytics / RiskFrontier	Оцінка кредитних та ринкових ризиків, стрес-тестування, прогнозування ймовірності дефолтів.	Потребує адаптації під локальні умови та значних витрат на впровадження.
SAS Risk Management	Сильна система управління ризиками, потужні інструменти аналітики, висока точність моделей.	Висока вартість, необхідність спеціалізованих IT-ресурсів.

продовження таблиці 3.1

Python + бібліотеки (Pandas, NumPy, TA-Lib)	Гнучкість, можливість створення власних моделей, низька вартість, автоматизація розрахунків.	Потребує високої кваліфікації аналітиків і розробників.
Power BI / Tableau	Зручна візуалізація, простота інтеграції, швидке створення дашбордів для управління портфелем.	Обмежені можливості для складного фінансового моделювання без додаткових інструментів.
Robo-advisory платформи	Використання алгоритмів для автоматичного формування портфеля, мінімізація людських помилок.	Підходять більше для операцій невеликого масштабу, потребують контролю з боку ризик-менеджерів.

Джерело: сформовано автором за даними [28; 34]

Оптимізація структури інвестиційного портфеля передбачає пошук такого поєднання активів, яке забезпечує прийнятний рівень дохідності за умови збереження достатньої ліквідності. Для банку це означає формування портфеля, у якому частина коштів інвестується у високоліквідні інструменти (ОВДП, короткострокові облігації, депозитні сертифікати НБУ), що можуть швидко конвертуватися у грошові ресурси без значних втрат вартості. Інша частина портфеля може бути спрямована в активи з вищою потенційною прибутковістю, але меншою ліквідністю — наприклад, середньо- та довгострокові облігації, корпоративні папери чи інші ринкові інструменти. Такий підхід дозволяє отримувати стабільний дохід, не наражаючи банк на ризики нестачі ліквідних ресурсів.

Збалансування дохідності та ліквідності також передбачає постійний перегляд структури портфеля з урахуванням ринкових умов, змін процентних ставок та потреб банку в ресурсах. Регулярний моніторинг, аналіз сценаріїв і коригування часток різних інструментів дозволяють підтримувати оптимальний рівень ризику та забезпечувати стійкість інвестиційної діяльності. Завдяки такому підходу банк може оперативно

реагувати на ринкові коливання, зменшувати можливі втрати та підвищувати загальний фінансовий результат.

Розширення присутності банку на фондовому ринку передбачає активніше використання різноманітних біржових і позабіржових інструментів, що дає змогу збільшувати можливості для отримання доходу. Важливим завданням є удосконалення механізмів роботи з цінними паперами, включаючи аналіз емітентів, оцінку ринкової кон'юнктури та вибір оптимального моменту для здійснення угод. Банку також необхідно розвивати компетенції трейдингу та аналітики, що дозволить ефективніше управляти ризиками та використовувати складні фінансові інструменти. Розширення активності на ринку сприяє не лише зростанню прибутковості, а й підвищує конкурентоспроможність банку в умовах швидких змін фінансового середовища.

Посилення внутрішніх політик і регламентів у сфері формування портфеля цінних паперів є ключовим елементом підвищення якості інвестиційної діяльності банку. Чітко прописані правила дозволяють узгодити інвестиційні рішення з рівнем ризику, який банк вважає прийнятним, забезпечити контроль за дотриманням нормативних вимог та мінімізувати суб'єктивний вплив на процес формування портфеля. Надійні внутрішні політики створюють єдині стандарти оцінювання інструментів, визначають пріоритети інвестування та встановлюють чіткі рамки для операцій з різними видами активів.

Удосконалені регламенти сприяють підвищенню прозорості інвестиційної діяльності, спрощують взаємодію між підрозділами банку та зменшують ризик помилок або зловживань і полягають у наступному:

- оновлення внутрішніх нормативних документів, що регулюють порядок формування, оцінки та перегляду портфеля цінних паперів;
- встановлення чітких лімітів на вкладення в окремі інструменти, галузі, емітентів та валюти для уникнення концентрації ризиків;

- запровадження стандартів оцінювання фінансових інструментів, які передбачають використання єдиної методології ринкової та справедливої вартості;
- посилення внутрішнього контролю та аудиту, що включає регулярні перевірки відповідності портфеля політикам та регуляторним вимогам;
- удосконалення процедур погодження інвестиційних рішень, включаючи розмежування повноважень між підрозділами та рівнями управління;
- регламентування порядку перегляду інвестиційних стратегій, що дає змогу адаптувати портфель до змін ринку без втрати контролю;
- розробка правил щодо використання складних фінансових продуктів, включаючи деривативи та інструменти з підвищеною волатильністю;
- впровадження системи оцінки ефективності портфеля, яка враховує дохідність, ліквідність та рівень ризику кожного активу.

Розвиток компетенцій персоналу та підвищення експертності в управлінні інвестиційними активами є важливою умовою ефективної роботи банку на фінансових ринках. У сучасних умовах швидких змін кон’юнктури, появи нових інструментів та зростання ризиків працівники повинні володіти актуальними знаннями щодо методів аналізу цінних паперів, оцінювання ризиків, застосування цифрових аналітичних платформ і побудови збалансованих портфелів. Додаткове навчання, участь у професійних тренінгах, сертифікаційних програмах (CFA, FRM) та обмін досвідом із фахівцями фінансового ринку дозволяють підвищити якість прийняття інвестиційних рішень і мінімізувати ймовірність помилок. Завдяки цьому банк отримує більш професійну команду, здатну забезпечити стабільні результати, адаптувати стратегії до ринкових змін і формувати конкурентоспроможний інвестиційний портфель. У результаті підвищення професійного рівня персоналу сприяє не лише ефективнішому управлінню

інвестиційними активами, а й зміцненню довіри клієнтів та партнерів до банку.

3.2. Інструменти та підходи до вдосконалення процесу управління кредитними операціями

Удосконалення системи управління кредитним портфелем є надзвичайно важливим завданням для банків, оскільки саме кредитні операції традиційно становлять основу їхньої активної діяльності та формують значну частину прибутку. Кредитування забезпечує стабільний грошовий потік, підтримує інвестиційну активність економіки та дозволяє банку зміцнювати конкурентні позиції на ринку. Водночас висока прибутковість цього напряму супроводжується підвищеним ризиком, що потребує чітко організованої, гнучкої та адаптованої системи управління.

Ризиковий характер кредитного портфеля пояснюється тим, що на якість і повернення кредитів впливає велика кількість зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх належать стан економіки, рівень інфляції, воєнні ризики, політична нестабільність, зміни процентних ставок та коливання валютного курсу. Внутрішні фактори охоплюють якість оцінки кредитоспроможності позичальників, систему внутрішнього контролю, структуру забезпечення, професіоналізм кредитних менеджерів і навіть рівень цифровізації банку. У сукупності ці фактори формують високий рівень невизначеності та ризику, який банк має враховувати на всіх етапах роботи з кредитами — від їх надання до моніторингу та стягнення.

Саме тому вдосконалення системи управління кредитним портфелем є ключовою умовою забезпечення фінансової стійкості банку. Це включає впровадження сучасних методів оцінки ризиків, посилення аналізу кредитної історії, використання цифрових платформ моніторингу, підвищення вимог до забезпечення та постійне вдосконалення внутрішніх політик. Ефективне управління дозволяє своєчасно ідентифікувати

проблемні кредити, мінімізувати кредитні втрати та підтримувати оптимальний рівень доходності портфеля. У результаті банк отримує можливість збалансувати власні фінансові інтереси, зменшити вразливість до ринкових шоків і забезпечити стабільність у довгостроковій перспективі.

На нашу думку до важливих іструментів покращення системи управління кредитними операціями, послугами та кредитним портфелем банків в сучасних умовах варто віднести наступні інструменти (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Інструменти управління кредитними операціями банку в сучасних умовах

Інструмент	**Сутність / характеристика**
Аналіз кредитоспроможності позичальника	Оцінювання фінансового стану клієнта, його платіжної дисципліни, доходів, боргового навантаження та ризику неповернення кредиту.
Кредитний скоринг	Автоматизована система оцінки позичальника за набором показників для швидкого визначення ризиковості та ймовірності дефолту.
Встановлення лімітів кредитування	Обмеження сум кредитів для окремих клієнтів, галузей чи продуктів з метою запобігання концентрації ризиків.
Моніторинг кредитного портфеля	Постійний контроль за станом кредитів, виявлення ознак погіршення якості, аналіз прострочення та потенційних збитків.
Управління забезпеченням	Оцінка ліквідності застави, контроль її наявності та достатності, переоцінка застави в процесі користування кредитом.
Диверсифікація кредитного портфеля	Розподіл кредитів між різними галузями, сегментами, видами позичальників для зменшення сукупного ризику.
Резервування під кредитні ризики	Формування резервів для покриття можливих збитків за проблемними кредитами відповідно до стандартів НБУ та МСФЗ.
Стрес-тестування кредитного портфеля	Моделювання різних економічних сценаріїв (інфляція, девальвація, криза) для оцінки стійкості портфеля.

продовження таблиці 3.2

Управління кредитними політиками	Розробка та оновлення внутрішніх документів щодо видачі, супроводження та стягнення кредитів, встановлення процедур і стандартів.
Реструктуризація кредитної заборгованості	Перегляд умов кредиту (строки, ставки, графік платежів) для зменшення ризику неповернення та стабілізації фінансового стану позичальника.

Джерело: сформавано автором за даними [6; 12; 34]

Ефективне управління кредитним портфелем банку неможливе без застосування сучасних інструментів, які дозволяють всебічно оцінювати ризики, контролювати якість активів і забезпечувати стабільність кредитної діяльності. До таких інструментів належать: аналіз кредитоспроможності позичальників, скорингові моделі, встановлення лімітів кредитування, постійний моніторинг кредитів, управління забезпеченням, резервування під кредитні ризики та проведення стрес-тестування. Кожен із цих інструментів виконує свою функцію: від ідентифікації потенційних загроз на етапі видачі кредиту до контролю та попередження виникнення проблемної заборгованості. Використання комплексної системи методів дозволяє банку приймати зважені рішення та мінімізувати фінансові втрати.

Важливість застосування таких інструментів полягає в тому, що кредитні операції є найбільш ризиковим видом активної діяльності банку, на який впливає велика кількість факторів — від змін у макроекономічному середовищі до поведінки окремого позичальника. Наявність ефективних механізмів оцінювання та контролю дозволяє банку підтримувати оптимальну структуру портфеля, уникати надмірної концентрації ризиків та забезпечувати стабільний прибуток. Крім того, правильне застосування інструментів управління підвищує стійкість банку до кризових ситуацій, сприяє дотриманню регуляторних вимог та формує довіру клієнтів і партнерів.

Важливими напрямами управління кредитним портфелем банків, враховуючи значну кількість викликів мають стати наступні, які представлені на рисунку 3.2.

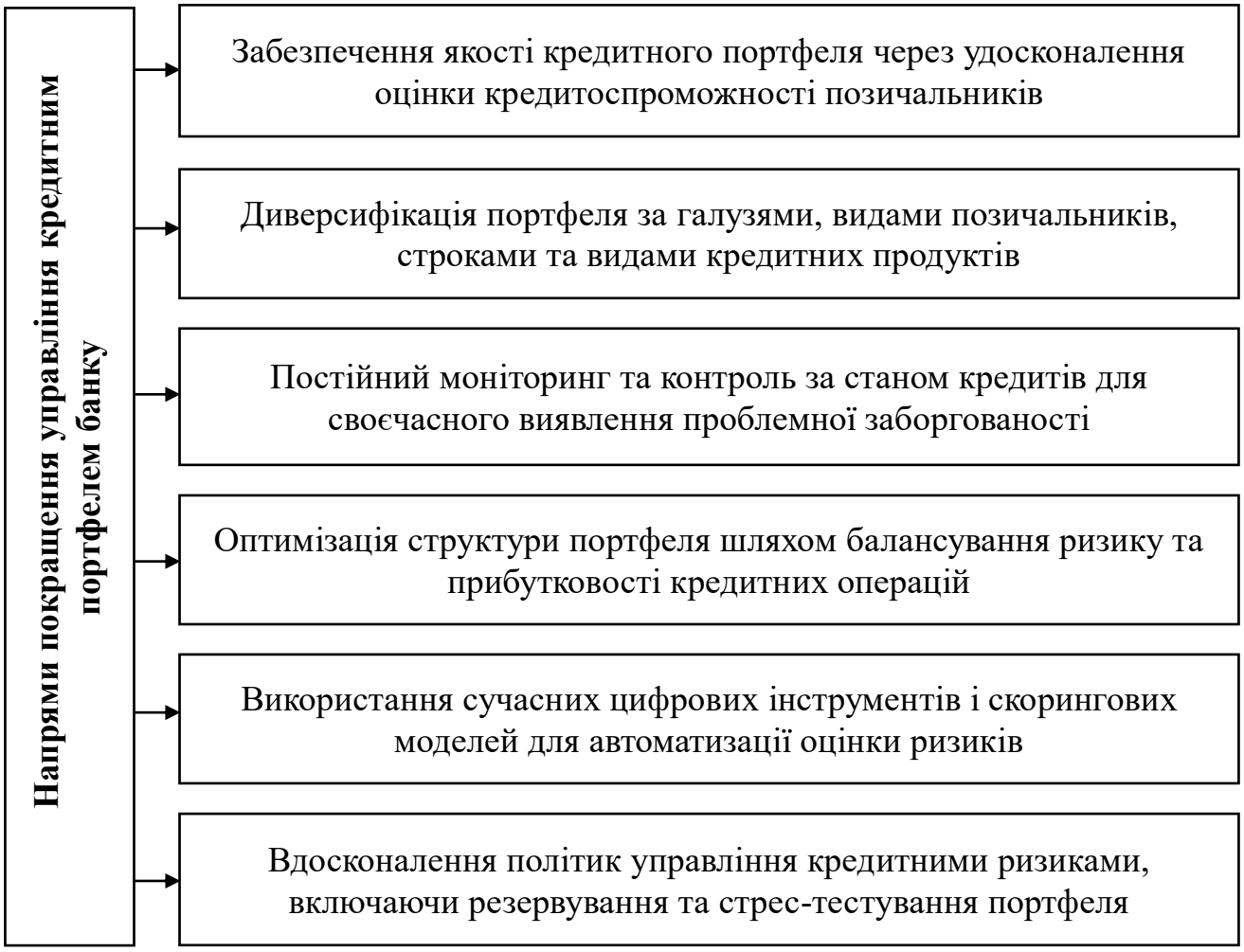

Рис. 3.2. Напрями покращення управління кредитним портфелем банку (сформовано автором за даними [6; 34; 35; 47])

Підвищення якості кредитного портфеля починається з точного та всебічного аналізу кредитоспроможності позичальника. Це включає оцінку його фінансового стану, стабільності доходів, боргового навантаження та історії виконання зобов’язань. Важливим етапом є перевірка джерел погашення кредиту, аналіз бізнес-моделі та ринкових перспектив діяльності позичальника. Чим якісніший аналіз на початковому етапі, тим нижчим є ризик виникнення проблемної заборгованості в майбутньому.

Удосконалення оцінки кредитоспроможності дозволяє формувати портфель з більш надійних активів і зменшувати рівень неповернень.

Диверсифікація є ключовим механізмом зменшення сукупного кредитного ризику банку. Розподіл кредитів між різними галузями економіки допомагає уникати залежності від стану одного сектору та знижує вразливість портфеля до галузевих криз. Варіація видів позичальників (корпоративні клієнти, МСБ, фізичні особи) сприяє формуванню збалансованої клієнтської бази з різними джерелами доходів. Додатково диверсифікація строків кредитування дозволяє рівномірно розподіляти фінансові потоки, забезпечуючи стабільність ліквідності. Завдяки цьому банк отримує портфель, який є стійкішим до ринкових шоків та економічної нестабільності. При цьому диверсифікація може бути:

- галузева диверсифікація — розподіл кредитів між промисловістю, торгівлею, агросектором, транспортом, будівництвом, IT та іншими сферами для зменшення залежності від окремих ринків;
- диверсифікація за типами позичальників — збалансування кредитів між великим бізнесом, середнім та малим підприємництвом, а також фізичними особами;
- диверсифікація за строками кредитування — поєднання коротко-, середньо- та довгострокових кредитів для забезпечення стабільного грошового потоку та ліквідності;
- диверсифікація за видами кредитних продуктів — розвиток портфеля за рахунок іпотеки, споживчих кредитів, овердрафтів, кредитних ліній, інвестиційних і оборотних кредитів;
- розподіл кредитів за регіонами — географічна диверсифікація, яка дозволяє зменшити вплив локальних економічних або військових ризиків;
- диверсифікація за валютами — формування портфеля в національній та іноземних валютах для зниження валютних ризиків;

- диверсифікація за рівнем ризиковості позичальників — комбінування кредитів із різними рейтингами ризику, щоб збалансувати прибутковість та стабільність портфеля;
- диверсифікація за видами забезпечення — використання застави різної природи: нерухомості, обладнання, транспортних засобів, депозитів, гарантій тощо;
- диверсифікація за економічним призначенням кредитів — поєднання кредитів на інвестиційні проєкти, оборотний капітал, інноваційні програми та короткострокові операційні цілі [2; 3; 27].

Моніторинг кредитного портфеля забезпечує оперативне виявлення ознак погіршення платоспроможності позичальника та дає змогу швидко реагувати на ризики. Регулярний аналіз фінансової звітності, дотримання графіка платежів, перегляд вартості забезпечення та контроль за ринковими умовами дозволяють зменшувати ймовірність неповернення кредиту. У процесі моніторингу банк може застосовувати коригуючі заходи — вимагати додаткове забезпечення, змінювати умови кредиту або проводити реструктуризацію. Така робота допомагає мінімізувати втрати, пов’язані з проблемними активами. Системний контроль є критично важливим для підтримання стабільності та якості кредитного портфеля.

Цифрові інструменти значно прискорюють процес ухвалення кредитних рішень, забезпечуючи точніший аналіз великих масивів даних. Скорингові моделі дозволяють автоматично оцінювати ризики позичальників на основі статистичних методів і алгоритмів машинного навчання. Такі системи підвищують точність прогнозування дефолтів та мінімізують людський фактор у процесі оцінки. Використання цифрових технологій також дозволяє інтегрувати зовнішні джерела інформації, підвищуючи об’єктивність оцінок. У результаті банк отримує інструмент, що дозволяє більш ефективно управляти ризиками та прискорювати процес кредитування.

Ефективні внутрішні політики формують основу управління кредитним ризиком і визначають стандарти роботи з кредитами на всіх етапах їх життєвого циклу. Важливим елементом є резервування, яке дозволяє банку створювати фінансові буфери для покриття потенційних втрат за проблемними кредитами. Стрес-тестування допомагає оцінити, як портфель реагуватиме на негативні економічні сценарії — інфляцію, девальвацію, спад ділової активності. Такі тести дають змогу своєчасно визначити слабкі місця та коригувати стратегію. Вдосконалені політики забезпечують прозорість, дисципліну та стійкість кредитної діяльності банку в умовах підвищеної невизначеності. До напрямів управління ризиками можна віднести наступні:

- регулярний перегляд внутрішніх нормативів, щоб адаптувати правила кредитування до актуальної економічної ситуації та змін регуляторних вимог;
- встановлення чітких процедур ухвалення кредитних рішень, які визначають послідовність дій, відповідальних осіб та критерії схвалення кредитів;
- посилення вимог до документального супроводу кредитних операцій, що допомагає уникати помилок, прогалин та неточностей у кредитних досьє.
- чітке регламентування роботи з проблемною заборгованістю, включаючи механізми реструктуризації, стягнення забезпечення та взаємодію з боржниками;
- контроль концентрації кредитного ризику, який передбачає ліміти на окремих позичальників, пов’язані компанії або ризикові галузі;
- внутрішній аудит кредитних процесів, що регулярно перевіряє дотримання встановлених політик та своєчасно виявляє порушення;
- інтеграція сучасних ІТ-рішень у політики ризик-менеджменту для автоматизації перевірок, обміну інформацією та формування аналітичних звітів;

– сегментація позичальників за рівнем ризику, яка дозволяє диференціювати вимоги до аналізу, моніторингу та забезпечення залежно від категорії клієнта;
– запровадження системи мотивації персоналу, що стимулює кредитних менеджерів дотримуватися політик ризиків і приймати зважені рішення;
– поєднання кількісних і якісних методів аналізу, що забезпечує більш точну оцінку кредитного ризику за кожною заявкою.

Зауважимо, що при розробці механізму управління якістю кредитного портфеля банку доцільно врахувати наступні принципи:

– комплексність - охоплення всіх сторін кредитної діяльності банку з метою встановлення дійсного рівня кредитного портфеля;
– повнота аналізу – аналіз економічних і неекономічних показників кредитоспроможності позичальника і його бізнесу, визначаючий ступінь кредитного ризику як одного з критеріїв якості кредитного портфеля;
– відкритість – схильність якості кредитного портфеля до змін під впливом багатьох факторів;
– безперервність – управління якістю портфеля протягом всього терміну дії кредитного договору між позичальником і банком;
– послідовність – підтримання нерозривного зв’язку кожного етапу управління якістю кредитного портфеля як функціонально, так і організаційно;
– динамізм – аналіз факторів, які впливали на якість кредитного портфеля в минулих періодах і прогноз їх впливу на перспективу.

Висновки до розділу 2

Обґрунтовано ключові напрями підвищення ефективності інвестиційної діяльності банку та управління його інвестиційним

портфелем. Дослідження показало, що оптимізація портфельної політики повинна базуватися на поглибленій диверсифікації активів, удосконаленні оцінювання інвестиційних ризиків, використанні сучасних цифрових платформ, збалансуванні ліквідності та дохідності, а також посиленні внутрішніх політик і регламентів щодо роботи з цінними паперами. Запропоновані заходи дозволяють підвищити стійкість портфеля до ринкової волатильності, знизити ризики втрат і забезпечити стабільний фінансовий результат інвестиційної діяльності банківської установи в умовах високої невизначеності.

Визначено, що ефективне управління кредитним портфелем є критичним для підтримання фінансової стабільності банку, оскільки саме кредитні операції є найбільш ризиковими, але водночас – найбільш прибутковими. Основними напрямами удосконалення визначено підвищення якості оцінки кредитоспроможності позичальників, диверсифікацію портфеля за галузями, строками та видами кредитів, системний моніторинг і контроль за кредитами, оптимізацію структури портфеля, впровадження цифрових скорингових інструментів та вдосконалення політик ризик-менеджменту. Запропоновані заходи спрямовані на зміцнення кредитної безпеки банку, зменшення частки проблемної заборгованості та формування стійкого й збалансованого кредитного портфеля в умовах зростання ризиків воєнного часу.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного в кваліфікаційній роботі теоретичних та практичних аспектів управління кредитно-інвестиційною діяльністю банків в сучасних умовах можна зробити наступні висновки:

1. У ході дослідження було встановлено, що кредитна діяльність банків формує основу їхньої активної роботи та визначає рівень прибутковості через обсяг і якість кредитного портфеля. Кредитний портфель охоплює всі видані банком позики, і саме він є найбільш ризиковою складовою банківських активів. Аналіз показав, що якість портфеля значною мірою залежить від системи управління ризиками, точності оцінки кредитоспроможності та ефективності моніторингу. Тому банкам важливо не уникати ризику, а впроваджувати методи його мінімізації та контролю, забезпечуючи стабільний фінансовий результат навіть в умовах високої невизначеності.

2. Інвестиційна діяльність банків на сучасному етапі стала ключовим інструментом забезпечення ліквідності, доходності та диверсифікації активів. Вона передбачає вкладення коштів у фінансові інструменти, насамперед у державні цінні папери, які залишаються найбільш надійними в умовах воєнного стану. Інвестиційна діяльність банків у 2022–2024 роках також демонструвала зростання: обсяг вкладень у державні цінні папери збільшився до понад 800 млрд грн, а загальний інвестиційний портфель окремих банків зростав у середньому на 15–20% щороку, що свідчить про перерозподіл ресурсів у бік більш надійних та ліквідних інструментів. Динаміка показників за 2022–2024 роки засвідчила суттєве зростання інвестиційного портфеля банків, що є логічною реакцією на зниження кредитної активності та необхідність підтримки фінансової стійкості.

3. Дослідження ринку засвідчило загальне зниження кількості діючих банків та посилення концентрації банківського капіталу в руках державних установ. Незважаючи на це, банки продовжують адаптуватися до зовнішніх

викликів і підтримувати свою стійкість. Зокрема, у 2021 році кількість банків становила лише 71, що свідчить про структурні зміни та оптимізацію банківської системи. Збереження стабільності діяльності банків за таких умов є важливим чинником фінансової безпеки країни.

4. Аналіз інвестиційної діяльності свідчить про зростання основних показників — активів, зобов'язань та капіталу. Банки активно збільшували вкладення в цінні папери, особливо у державні, оскільки вони забезпечують мінімізацію ризиків і стабільну дохідність. У 2022–2024 роках інвестиційний портфель досяг історичних максимумів, що пов'язано з перерозподілом ресурсів на користь безризикових активів. Це дозволило банкам зміцнити свою ліквідність та забезпечити виконання регуляторних вимог щодо капіталу.

5. Проведено комплексний аналіз динаміки основних фінансових показників банківської системи України за 2022–2024 роки, що дозволило оцінити реальний стан кредитної та інвестиційної діяльності банків. Загальні активи банків зросли з 2 353 592 млн грн у 2022 році до 3 422 600 млн грн у 2024 році**,** що становить +1 069 008 млн грн**,** або майже +45% за два роки. Активи в іноземній валюті збільшилися з 731 394 млн грн до 959 630 млн грн, що свідчить про посилення валютної позиції банків. Значний приріст показали кошти в НБУ — з 82 485 млн грн до 229 448 млн грн, тобто майже у 2,8 рази, що є індикатором накопичення ліквідності.

Кредитний портфель також продемонстрував позитивну динаміку: обсяг наданих кредитів зріс з 1 036 129 млн грн у 2022 році до 1 138 036 млн грн у 2024 році, приріст становив 101 907 млн грн, а відносно 2023 року — 113 184 млн грн. Найбільше зросли кредити суб'єктам господарювання: +49 254 млн грн до 2022 року та +66 717 млн грн до 2023 року. Кредити фізичним особам зросли з 209 944 млн грн до 274 276 млн грн (+64 332 млн грн), що свідчить про поступове відновлення споживчого попиту. Водночас кредити органам державної влади знизилися до 13 077 млн грн, що відповідає загальній зміні їх ролі на ринку.

6. Раціональне формування інвестиційного портфеля ґрунтується на дотриманні принципів аналізу ринку, оцінювання ризиків, визначення стратегій інвестування та постійного контролю дохідності й ліквідності активів. Ці принципи є універсальними та дозволяють банкам оптимізувати структуру портфеля, уникаючи надмірної концентрації ризиків. Систематичний перегляд портфельної політики сприяє підвищенню стійкості банківського сектора та його здатності адаптуватися до зовнішніх викликів.

7. Для вдосконалення кредитної діяльності запропоновано комплекс заходів, спрямованих на підвищення якості управління кредитними операціями. До них належать впровадження сучасних систем оцінки ризиків, зміна підходів до оцінки бізнес-моделі клієнта, посилення моніторингу заборгованості та вдосконалення внутрішніх процедур. Реалізація цих заходів дозволить банкам знизити частку проблемних кредитів, покращити якість портфеля та забезпечити стабільний розвиток у складних економічних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущак Є.М., Фуфалько В.С. Вплив фінансово-економічних чинників на управління кредитним портфелем комерційного банку на прикладі АТ «АКБ «Львів». Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2021. Випуск 64. С. 25–30.
2. Банківська система: підручник / М.І. Крупка та ін. ; за ред. М.І. Крупки. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 556 с.
3. Банківська система: навчальний посібник / Н.С. Ситник та ін. ; за заг. ред. Н.С. Ситник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 580 с.
4. Береславська О.І. Діяльність банків на ринках цінних паперів України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. № 2, 2016. С. 21—30.
5. Бойко Д., Яковенко І. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банків в Україні. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2024. Випуск 36. С. 85-91.
6. Бурлаєнко Т.І. Особливості управління кредитним портфелем банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 14. 2016. С. 134-139.
7. Воробець Л.В. Поняття банківського кредиту та кредитних операцій банку. *Право України*. 2002. № 12. С. 62-65.
8. Грабар І. Кредитні операції: поняття, види й юридичні підстави їх здійснення. *Фінансове право*. 2015. № 4. С. 64-68.
9. Даниленко А.І. Інвестиційні проекти та їхня роль у розвитку економіки України. *Фінанси України*. 2019. № 6. С. 120 - 128.
10. Довгань Ж.М. Виклики банків в умовах пандемії COVID-19. *Інноваційна економіка*. 2020. № 85. С. 119–124.

11. Долінський Л.Б. Теоретико-методологічні засади організації кредитно-інвестиційної діяльності банківських установ. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 13-1. 2017. С. 245 – 249.
12. Доценко І.О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2017. Випуск 12. Частина 1. С. 94 – 98.
13. Звіт НБУ. Згруповані балансові залишки 2020-2024 роки. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision.statist/data
14. Звіт НБУ. Значення економічних нормативів в цілому по системі 2020-2024 роки. URL: https://bank.gov.ua/ua/ statistic/supervision(statist/data
15. Звіт НБУ. ОВДП, які знаходяться в обігу, за сумою основного боргу 2020-2024 роки. URL: https://bank.gov.ua/ua/ markets/t-bills
16. Звіт НБУ. Узагальнена інформація стосовно виконаних угод з купівлі/продажу ОВДП на вторинному ринку за 2024 рік. URL: https://bank.gov.ua/ua/ markets/ovdp
17. Іванець І.В., Жолнерчик Г.Ю. Банківське інвестиційне кредитування як ключове джерело фінансового розвитку реального сектору економіки. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. С. 37-44.
18. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом 2021, 2022, 2023, 2024 років. URL: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights
19. Кисільова І.Ю., Лебедка В.С. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банку. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 16. С.67-76.
20. Кльоба Л.Г. Регулювання банківської інвестиційної діяльності. *Науковий вісник НЛТУ*. 2011. Випуск 21.2. С. 219—226.

21. Кльоба Л.Г. Система управління банківською інвестиційною діяльністю. *Науковий вісник НЛТУ*. 2007. Випуск 17.7. С.190—197.
22. Книш Г.С. Управління кредитною діяльністю банків. Збірник наукових праць молодих вчених та студентів. 2019. С. 73-77.
23. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія / О.В. Дзюблюк, Л.М. Прийдун. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2015. 295 с.
24. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. К.: КНЕУ, 2001. 636 с.
25. Коренева О.Г., Слав'янська Н.Г., Євченко Н.Г., Карпенко О.В. Облік і аудит у банках: навчальний підручник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. 493 с.
26. Литвин Н.Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ). К.: «ХайТек Прес», 2010. 608 с.
27. Мельник С.І., Шевченко Н.В., Висоцька І.Б. Банківська система: навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.
28. Мольниченко К.О. Інвестиційна діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів України. *Ефективна економіка*. 2020. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=235
29. Мулик І. В. Кредитно-інвестиційна діяльність банків: Сутність та значення для економіки. *Регіональна бізнес-економіка та управління*, 2017. Випуск 3. С. 85-91.
30. Ніценко В., Семенцов Р. Вплив глобальної пандемії COVID-19 на фінансовий стан банків в Україні: визначення ймовірності дефолту в сучасних умовах. *Financial and credit systems: prospects for development*. 2021. № 2(2). С. 33–43.
31. Озерчук О.В. Управління інвестиційним портфелем банків в Україні: теоретичні та прикладні аспекти. *Наукові праці НДФІ*. 2019. Випуск №1. С. 71-79.

32. Опришко В.В. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльність банків в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 49. С. 286 - 290.
33. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/
34. Офіційний сайт Національного банку України. Статистична інформація банківського нагляду. URL: https://bank.gov.ua/
35. Петик М.І., Батенчук М. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банків в Україні. Гроші, фінанси і кредит. 2020. № 49. С. 44-49.
36. Про банки і банківську діяльність в Україні. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text
37. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18.09.1991 № 1560- XI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text
38. Пушак Я.Я., Шевченко Н.В. Особливості формування та управління ресурсами банків в сучасних умовах. *Економічний Вісник Донбасу*. Випуск 3 (69), 2022. С. 36-41
39. Рисін В. В. Вплив пандемії COVID-19 на кредитно-інвестиційну діяльність банків в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Випуск 41. С. 93–98.
40. Рябикіна К. Г., Рябикіна Н. І. Інноваційно-інвестиційна діяльність та кредитування бізнесу. Modern Economics. 2025. № 52(2025). С. 165-172
41. Сирота А.І. Поняття «банківська операція» та «кредитна операція». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2014. Випуск 4. Том 2. С. 127-130.
42. Смолінська С.Д., Самбірська О.Р. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банку. *Economics*. 2019. № 2. С. 115-122
43. Табенська Ю. В. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю банків. *Молодий вчений*. 2018. № 8. С. 133-139.

44. Трусова Н. В., Мельник Л. В. Кредитно-інвестиційна діяльність банків в контексті фінансової глобалізації. *Modern Economics*. 2025. № 51(2025). С. 235-240
45. Черкасова С.В. Банківська інвестиційна діяльність на вітчизняному фондовому ринку. Підприємство і торгівля. 2019. № 24. С. 71-80.
46. Шевченко Н., Копитко М. Проблеми управління ризиками і кредитною безпекою в умовах формування війни та економічної нестабільності. Вчені записки Університету «КРОК» №4 (76), 2024. С. 287-294
47. Шльончак В.В. Комплексний підхід до оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків. *Вісник Університету банківської справи*. 2018. № 1(31). С. 63 – 73.
48. Shevchenko N., Kopytko M. Bank profitability management in the context of financial risk management in the context of industry 4.0). *Economics, Finance and Management Review.* 2025, № 2 (22). pp. 153-162. https://doi.org/10.36690/2674-5208-2025-2-153-162

ДОДАТКИ

Додаток А

Характеристика цінних паперів

Вид цінних паперів	**Характеристика**
Акції	Цінні папери, що засвідчують частку власності в компанії та дають право на дивіденди і участь в управлінні.
Облігації	Боргові інструменти, за якими емітент зобов’язується повернути номінальну вартість і сплатити фіксований або змінний відсоток.
Державні облігації (ОВДП)	Боргові папери, що випускаються державою для фінансування бюджету, вважаються найменш ризиковими для банків.
Єврооблігації	Облігації, розміщені на міжнародних ринках у іноземній валюті, використовуються для залучення зовнішнього фінансування.
Казначейські зобов’язання	Папери, що емітуються державним казначейством для покриття бюджетних витрат, мають високий рівень надійності.
Векселі	Боргові документи, що підтверджують безумовне зобов’язання сплатити певну суму у визначений строк.
Депозитні сертифікати	Папери банку, що підтверджують розміщення депозиту на певний строк з фіксованою ставкою доходу.
Пайові сертифікати	Документи, що підтверджують частку інвестора у пайовому інвестиційному фонді та право на частину прибутку фонду.
Деривативи (ф’ючерси, опціони)	Похідні фінансові інструменти, вартість яких залежить від базових активів і використовуються для хеджування ризиків.
Іпотечні цінні папери	Папери, забезпечені іпотечними активами, що дають право на доходи від іпотечного пулу.

Додаток Б

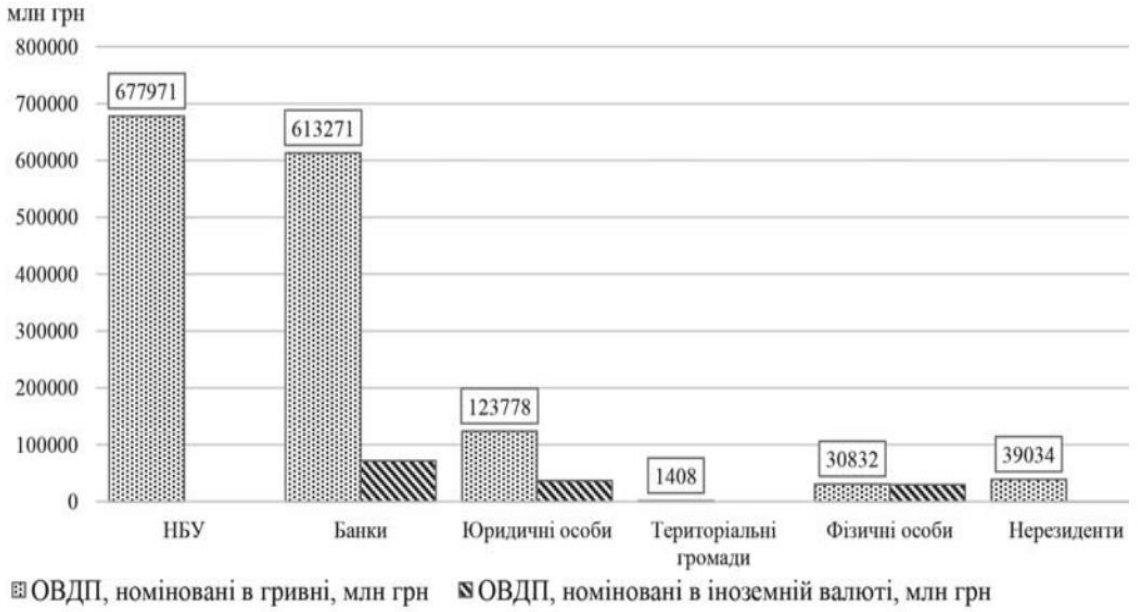

Рис. Б1. Структура власності розміщених ОВДП станом на 14.05.2024 р.

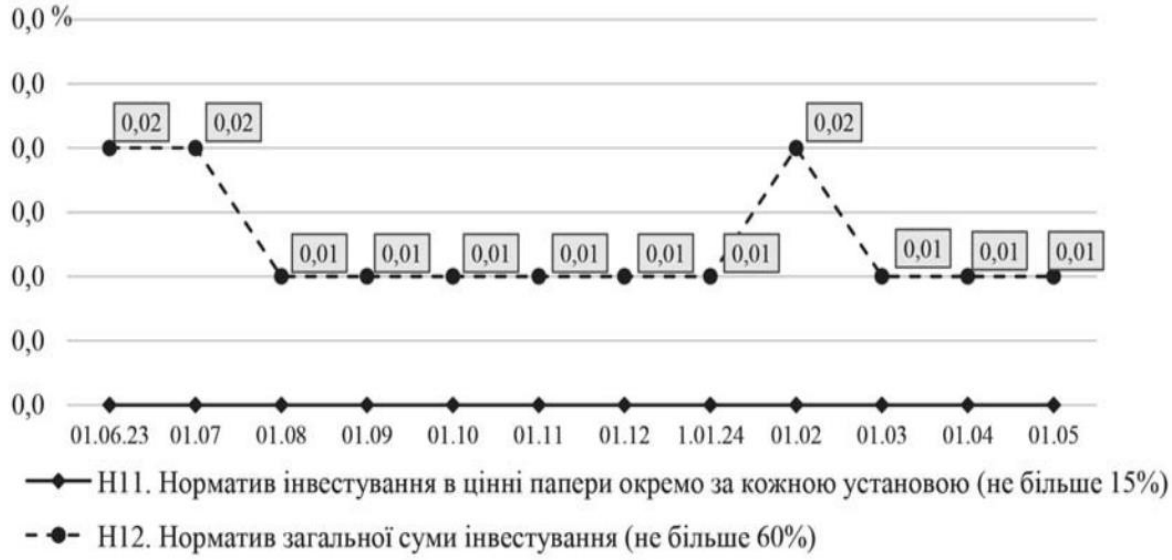

Рис. Б2. Динаміка зміни нормативів Н11 та Н12 в 2023—2024 роках